

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Κ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΟΥΛ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 / 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1971 | ΑΡΙΘ. 11 - 12

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XXXIX. Ἄφρονες καὶ ἀσύνητοι καὶ μωροὶ καὶ ἀπαίδευτοι χλευάζουσιν ἡμᾶς καὶ μυκτηρίζουσιν, ἑαυτοὺς βουλόμενοι ἐπαίρεσθαι ταῖς διανοοίαις αὐτῶν. 2. τί γὰρ δύναται θνητός; ἢ τίς ἰσχὺς γηγενοῦς; 3. γέγραπται γάρ·

5 *Οὐκ ἦν μορφή πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἦ αὖραν καὶ φωνὴν ἤκουον·* 4. *Τί γάρ; μὴ καθαρὸς ἔσται βροτὸς ἔναντι κυρίου; ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀμεμπτος ἀνὴρ, εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σχολιὸν τι ἐπενόησεν;* 5. *οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ· ἕα δέ, οἱ κατοικοῦντες οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμέν. ἔπαισεν αὐτοὺς σιγῆς τρόπον, καὶ ἀπὸ προῦθεν ἕως ἐσπέρας οὐκ ἔτι εἰσὶν παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἀπόλοντο. 6. ἐνεφύσησεν αὐτοῖς, καὶ ἐτελεύτησαν παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν. 7. ἐπικάλεισαι δέ, εἰ τίς σοι ὑπακούσεται, ἢ εἰ τίνα ἁγίων ἀγγέλων ὄψη· καὶ γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὄργη, πεπλανημένον δὲ θανατοῖ ζῆλος. 8. ἐγὼ δὲ ἐώρακα ἄφρονας ῥίζας βαλόντας, ἀλλ' εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαίτα. 9. πόρρω γένοιτο οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ σωτηρίας· κολαβρισθεῖσιν ἐπὶ θύραις ἡσσόνων, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος· ἂ γὰρ ἐκεῖνοις ἠτοίμασαι, δίκαιοι ἔδονται, αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν οὐκ ἐξαιρετοὶ ἔσονται.*

5. Ἰωβ 4,16 ἐ.ε. 9. 15,15. 4,19-5,5.

1 καὶ ἀσύνητοι ΑΛΣ: λ. Ι | ἀπαίδευτοι καὶ μωροὶ Ι | 6 ἔναντι Α: ἐναντίον Ι | 7 αὐτοῦ: ἑαυτοῦ Ι | 15 σοι Α: σου ΙΑ | 16 ὄψη ΑΛ: ὄψει Ι | 17 βάλλοντας ΙΑΣ: βαλόντας Α | 18 εὐθέως Α: εὐθὺς Ι.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XXXIX. Οἱ ἄφρονες καὶ οἱ ἄμυαλοι καὶ οἱ μωροὶ καὶ οἱ ἀμόρφωτοι μᾶς χλευάζουν καὶ μᾶς μυκτηρίζουν, ἐπειδὴ θέλουν ὅπως φαντάζονται νὰ ἐξυψώσουν τὸν ἑαυτὸν τους. 2. Μὰ τί μπορεῖ νὰ πράξῃ ὁ θνητὸς ἄνθρωπος; Ἡ ποιὰ εἶναι ἡ δύναμις τοῦ γηίνου ἀνθρώπου; 3. Διότι εἶναι γραμμένον (εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν). Δὲν ὑπῆρχε μορφή (ὄντος) πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, παρὰ μόνον τὴν αὖραν καὶ τὴν βοήν ἤκουα. 4. Διατί λοιπόν; Μήπως θὰ ὑπάρξῃ ἀγνός (καὶ καθαρὸς) ὁ οἰοσδήποτε θνητὸς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου; Ἡ μήπως θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἄμεμπτος ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ ἔργα του; Ἡ μήπως ἐπειδὴ δὲν πιστεύει εἰς τὰ παιδιὰ του, διὰ τοῦτο καὶ ἐπενόησε κατὰ τὸ ἄδικον (τὸ στραβόν, τὸ διεστραμμένον, τὸ ἀνάποδον) ἐναντίον τῶν ἀγγέλων Αὐτοῦ; 5. Ὁλος δὲ ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιόν Του! Τί δὲ νὰ εἴπωμε δι' ἡμᾶς, ποὺ κατοικοῦμεν τὰ πῆλινα σπίτια, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸν ἴδιον πηλὸν εἴμεθα πλασμένοι; Ἐκτύπησεν αὐτούς (τοὺς ἁμαρτωλοὺς) ὅπως πέφτει ὁ σκόρος εἰς τὰ μάλλινα ἐνδύματα, καὶ ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως τὸ βράδινον δὲν ὑπάρχουν πλέον. ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠμπόρεσαν οἱ ἴδιοι νὰ βοηθήσουν τὸν ἑαυτὸν τους ἐχάθησαν. 6. Ἐφύσησεν εἰς αὐτούς, καὶ ἀπέθανον, ἐπειδὴ δὲν εἶχον οὗτοι σοφίαν. 7. Παρακάλεσε λοιπὸν μήπως κανεὶς σὲ ὑπακούσῃ, ἢ μήπως ἐπιτύχῃς καὶ ἀξιωθῆς νὰ ἴδῃς ἐρχόμενον νὰ σὲ βοηθήσῃ κανένα ἐκ τῶν ἀγίων ἀγγέλων διότι τὸν ἄφρονα (τὸν ἀνόητον) θανατώνει ἡ ὀργή, τὸν δὲ πλανεμένον ἐξαφανίζει ἡ ζηλοφθονία. 8. Ἐγὼ δὲ ἔβλεπα τοὺς ἀνόητους νὰ φυτεύουν ρίζας, ἀλλ' ἀμέσως κατεφαγώθη (ἐξήφανίσθη) ἡ τροφή των. 9. Πολὺ μακρὰν τῆς σωτηρίας εἶθε νὰ εὐρεθοῦν τὰ παιδιὰ των (οἱ ἀπόγονοὶ των). εἶθε νὰ σκιρτοῦν (χορεύοντες τὸν ἄγριον χορὸν τῶν Θρακῶν) ἐμπρὸς εἰς τὶς πόρτες τῶν κατωτέρων των, καὶ νὰ μὴ εὐρεθῇ κανεὶς διὰ νὰ τοὺς σώσῃ διότι ὅσα εἶχον ἐτοιμασθῆ δι' ἐκείνους, θὰ ἀπολαύσουν οἱ δίκαιοι, αὐτοὶ δὲ δὲν θ' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ κακὰ (τὰς τιμωρίας καὶ τὰς κολάσεις).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΙΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Συντομία εἰς τὸ κήρυγμα.

Πάντοτε μὲν, ἰδιαιτέρως δὲ τώρα, κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, τὸ κήρυγμα πρέπει νὰ διακρίνεται ἐπὶ συντομίᾳ. Οἱ διακονοῦντες τὸν ἄμβωνα λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουσι νὰ περιορίζουν τὴν ὁμιλίαν των κατὰ τὰς Θ. Λειτουργίας καὶ λοιπὰς εορτίους συνάξεις εἰς λογικὰ χρονικὰ ὅρια, ὥστε τὸ ἐκκλησίασμα νὰ μὴ καταπονῆται. Πρὸς τοῦτο, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐπιμελής καὶ εὐσυνείδητος προετοιμασία ἐκάστου κηρύγματος. Γνωρίζων κανεὶς τί ἀκριβῶς ἔχει νὰ εἴπῃ, δὲν παρασύρεται εἰς πλατυασμούς καὶ φλυαρίαν, ὡς συμβαίνει συνήθως μετὰ τὸ λεγόμενον ἀποσχεδίων κήρυγμα. Εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν περίπτωσιν, τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι εὐχάριστον. Ἰσχύει πάντοτε τὸ λεχθὲν ἐν προκειμένῳ: Καλύτερον εἶναι τὸ ἐκκλησίασμα νὰ εἴπῃ: «Δὲν μᾶς ἔλεγε καὶ ἄλλα ὁ ὁμιλητής;», παρὰ νὰ λέγῃ: «Πότε ὁ εὐλογημένος θὰ τελειώσῃ;».

Ἄξι βάνουσι ταχύτης.

Ἄλλὰ καὶ γενικότερον, τώρα κατὰ τὸ θέρος, εὐχαὶ καὶ μέλη τῆς θείας λατρείας, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐκ τοῦ καύσωνος καμάτου, πρέπει νὰ ἐκφρανοῦνται καὶ νὰ ψάλλονται μὲ κάπως γοργότερον ρυθμὸν, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ σημαίνῃ βάνουσι ταχύτητα εἰς βάρος τῶν ἱερῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα πρέπει πάντοτε νὰ φθάνουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐκκλησιαζομένων εὐδιάκριτα, κατανοητὰ καὶ ἀφομοίωσιμα. Τὸ νὰ ἐκφρανοῦνται καὶ νὰ ψάλλονται ἐπιτροχάδην καὶ «ὅπως-ὅπως», διὰ νὰ κερδηθῇ χρόνος, εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἔνδειξις ἐλλείψεως εὐλαβείας, ἀσέβεια πρὸς τὸν παρόντα κατὰ τὴν λατρίαν Κύριον τῆς δόξης. Τὸ μέτρον εἰς ὅλα, τὸ ἐμπνέει ἡ λογικὴ καὶ ἡ συναίσθησις τῆς πραγματικότητος.

Ἡ ἐκφώνησις τῶν εὐχῶν.

Αἱ εὐχαὶ τῆς Θ. Λειτουργίας εἶναι ἀπὸ τοὺς πολυτιμότερους λόγους τῆς Ἐκκλησίας, χάρις εἰς τὸν μυσταγωγικὸν χαρακτῆρα των καὶ τὰ σωτήρια νοήματά των. Ἡ ἐκφώνησις των λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἱερέα εἶναι ἀνάγκη νὰ διακρίνεται διὰ τὸν ἱερόν καὶ κατασκευαστικὸν παλμόν, διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ἀρθρώσεως καὶ διὰ τὸν κατάλληλον τόνον. Τοιοῦτοτρόπως ἔχουν ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς ἐποικοδομητικὴν καὶ ἀντόχημα ἁγιαστικὴν, αἰρουσαι αὐτὰς εἰς τὸ ὕψος τοῦ τελουμένου Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ καθιστῶσαι αὐτὰς ἰκανὰς νὰ «ἀποθέσωσι πᾶσαν τὴν βιοτικὴν μέριμναν», μετέχουσαι ἐνεργῶς εἰς τὰ τελεσιουργούμενα.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Τὸ φαιδρὸν τῆς ἀναστάσεως κήρυγμα ἀπὸ τῆς πρωίας ἐκείνης μιᾶς Σαββάτων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέχρι σήμερα διατρέχει τὸν κόσμον σὰν μήνυμα χαρᾶς καὶ αἰσιοδοξίας γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. «Χριστὸς Ἄνέστη» εἶναι ὁ χαιρετισμὸς τῶν χριστιανῶν ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ Σωτῆρος, καὶ τὰ πρόσωπα λάμπουν στὴν ἀναγγελία αὐτῆ τοῦ γεγονότος, πού ἐχώρισε τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου στὰ δύο. Γιατὶ ὁ κόσμος πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκειτο «ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου», κι' εἶδε φῶς μέγα, ὅταν ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἀνάστασί Του κατήγαγε καίριο πλήγμα κατὰ τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῆς φθορᾶς. Ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη κι' ἡ ἀγάπη ἐθριάμβευσαν στὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοῦ ψεύδους, τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ μίσους, ὁ ἄνθρωπος σὰν ἐλεύθερη πνευματικὴ προσωπικότης ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῆς δουλείας πού δημιουργεῖ ἡ ἁμαρτία, ὁ φόβος, ἡ ἀπθένεια κι' ὁ θάνατος. Τὸ φῶς πού ἔλαμψε ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Ἰησοῦ ἀπέδειξε τὸν ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ δυνατώτερον ἀκόμη κι' ἀπ' τὸν θάνατο, ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε δύναμι πού ὀδηγεῖ στὸν ἀφανισμό καὶ στὸ μηδέν.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, καὶ παλαιότερα ἐρωτοῦσε, καὶ σήμερα περισσότερο παρά ποτὲ ἐρωτᾷ: Τί ἄλλοξε ἀκριβῶς μέσα στὸν κόσμο μὲ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Οἱ ἀντίθετες δυνάμεις δὲν εἶναι ἀκόμη ἐν πλήρει δραστηριότητι, κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι δούλος τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, καὶ σήμερα ὅπως ἦταν πάντα; Ἡ Ἀνάστασις εἶναι ὁ θρίαμβος ἐπὶ τοῦ θανάτου, κι' ὅμως ὁ θάνατος φαίνεται πὼς ἐξακολουθεῖ νὰ βασιλεύῃ παντοῦ. Ποιὸ ἀκριβῶς εἶναι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ νόημα τῆς Ἀναστάσεως γιὰ τὸν χριστιανό;

Εἶπαμε πρὶν πὼς ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ζωὴ Του καὶ τὴν Ἀνάστασί Του ἐχώρισε τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου στὰ δύο. Αὐτὸ εἶναι ἓνα γεγονός, ἀσχετῶς ἂν δὲν τὸ βλέπουν ὅλοι καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνουν ὅλοι, γιατί εἶναι μιὰ πραγματικότητα τῆς πίστεως. Σήμερα, ὅταν μιλάμε γιὰ τίς ἐξελίξεις μέσα στὸ σύμπαν ἢ ἀκόμη καὶ σχετικά μὲ τὸν μικρὸ μας πλανήτη λογαριάζομε μὲ τὰ ἑκατομμύρια ἔτη. Ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅταν μιλοῦν οἱ ἀνθρωπολόγοι σήμερα, χρησιμοποιοῦν σὰν ἐλαχίστη σχεδὸν μονάδα τὴν χιλιάδα τῶν ἐτῶν. Γίνονται ἀλλαγές μέσα στὴν ἱστορία τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας, πού γιὰ νὰ γίνουν φανερὲς χρειάζονται πάρα πολὺ μακρὰ χρο-

νικά διαστήματα. "Όταν έλθωμε νά μιλήσωμε για τήν πνευματική και ήθική ιστορία του ανθρώπου, δέν είναι βεβαίως τò ίδιο. Κοντά στον παράγοντα εξέλιξις μπαίνει και ó παράγων έλευθερία, τò άπρόβλεπτο, τò αϊφνίδιο, τò ανεξήγητο και τò θαύμα. Μπορεί δηλ. νά γίνη ξαφνικά μιá μεγάλη αλλαγή μέσα στήν καρδιά τής ανθρωπότητος, άσχέτως αν ή αλλαγή αυτή είναι αϊσθητή μόνον άπό ώρισμένους, κι' άπό άλλους δέν είναι. Μπορεί δηλ. ή αλλαγή αυτή νά είναι αντικείμενο πίστεως μιás μερίδος ανθρώπων, ενῶ ή άλλη μερίς επί μακρόν δυσπαστεί. "Όταν οί χριστιανοί μιλοῦν για τήν 'Ανάστασι του Χριστού, σάν νίκη επάνω στις αντίθετες δυνάμεις και στον θάνατο, έτσι εννοοῦν αυτή τή νίκη. Για νά τò καταλάβωμεν αυτό, ας φέρωμεν ένα παράδειγμα. Γίνεται ένας πόλεμος. Στόν πόλεμον αυτόν ή αποφασιστική μάχη δέν είναι ταυτόσημος με τò τέλος του πολέμου, με τήν οριστική νίκη. Καταφέρεται σέ μιá μάχη θανάσιμο κατά του έχθρου πλήγμα, άλλ' ó έχθρός συνεχίζει τόν πόλεμο με όλες του τίς έφεδρείες, περιμένοντας ίσως κάποιον άγνωστο παράγοντα νά έλθη νά βοηθήση. 'Ο πόλεμος δέν τελειώνει, άλλ' ή αποφασιστική μάχη πού ήδη έκρινε τò τέλος του είναι ήδη στο παρελθόν. 'Ο θάνατος κι' ή 'Ανάστασι του 'Ιησοῦ είναι αυτή ή αποφασιστική μάχη στόν πόλεμο του καλού με τò κακό· ή μάχη αυτή έκρινε τò μέλλον όλης τής ανθρωπότητος στήν πνευματική και ήθική σφαϊρα. 'Ο Χριστιανός πού γιορτάζει τήν 'Ανάστασι του 'Ιησοῦ, δέν χαιρείται τήν βασιλεία του Θεοῦ παρά μόνο με τήν έννοια ότι ή άραχοκοκκαλιά του θηρίου έσπασε, αν και άκόμη εξακολουθῆ νά τρομοκρατῆ τούς ανθρώπους· με τήν έννοια ότι τò φείδι εξακολουθεῖ νά δαγκώνη χωρίς όμως νά δηλητηριάξη. 'Η 'Ανάστασι του 'Ιησοῦ δέν είναι μιá άπλή υπόσχεσις, είναι ή «άπαρχή», όπως λέει ó 'Απ. Παῦλος, μ' ας νέας καταστάσεως μέσα στήν ανθρωπότητα. Βέβαια, μόνον οί πιστοί, πού αποτελοῦν τά ζωντανά μέλη τής 'Εκκλησίας, αισθάνονται αυτήν τήν νέα πραγματικότητα. Αυτό όμως δέν κάνει τήν πραγματικότητα αυτή λιγώτερο πραγματική. Είναι, λοιπόν, φανερό ότι ή 'Ανάστασι του Χριστού είναι για τήν πίστι ένα γεγονός και μιá υπόσχεσις συγχρόνως. Είναι γεγονός ως «άπαρχή», ως έγγύησις και βεβαιότητα και ως ή συνείδησις μιás ήδη υπάρχουσας καταστάσεως. Είναι υπόσχεσις σάν κάτι πού, ενῶ στήν οῦσία του ήλθε ήδη, στήν πραγματοποίησι, τήν τελείωσι και τήν πληρότητά του έρχεται άκόμη, άποτελεῖ προσδοκία του μέλλοντος. "Ας σημειωθῆ δέ και τò έξής περίεργο: "Αν δέν πιστέφη κανείς στήν 'Ανάστασι του 'Ιησοῦ σάν «άπαρχή», χάνεται οῦσιαστικά ή έννοια τής προσδοκίας μιás άναστημένης ζωῆς στο μέλλον, γιατί μετατρέπεται σέ άπλή χίμαιρα. 'Αλλά και χωρίς τήν προσδοκία τής τελειώσεως του έργου τής 'Ανα-

στάσεως εἰς τὸ μέλλον, δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴν σημασία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ὡς «ἀπαρχῆς!». Καὶ εἰς μὲν τὸ ἱστορικὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως ὁ ἄπιστος προβάλλει ἄρνησι· ἐνῶ στὴν Ἀνάστασι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸ μέλλον, ἔστω καὶ ὑπὸ μίαν γενικὴν καὶ νεφελώδη ἔννοιαν, προβάλλει τοῦλάχιστον δυσπιστία. Γιὰ τὴν πίστι ὅμως τὴν χριστιανικὴ ἢ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσι τῆς ἐλπίδος τοῦ χριστιανοῦ. Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐλπίς τοῦ χριστιανοῦ μέσα στὸ βίωμα τῆς πίστεως καταντοῦν νὰ σημαίνουν τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς γιὰ τὴν μελλοντικὴ ἀνάστασι τῆς ἀθροπότητος, ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ σὰν «ἀπαρχή», γιὰ νὰ μὴ λυποῦνται «ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Στὸ χωρίο αὐτὸ ἡ πίστις στὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ κι' ἡ ἐλπίδα στὴν μελλοντικὴ ἀνάστασι τοῦ ἀνθρώπου σημαίνουν κατ' οὐσίαν τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Ἐρωτᾶται ὅμως τί μέσα στὸ βίωμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὴν Ἀνάστασι εἶναι τὸ ἤδη τετελεσμένον καὶ τί ἐλπίζεται καὶ προσδοκᾶται ἀκόμη; Γιὰ τὸν πιστὸ χριστιανὸ ἢ Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἓνα θαῦμα μέσα στὴν δημιουργία τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου. Σήμερα ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς ἐπάνω στὸν πλανήτη μας κι' ἡ ἱστορία τῶν πολιτισμῶν, καθὼς ἔνεο οἱ εἰδικοί, γνωρίζει αἰφνίδιες καινούργιες δημιουργίες. Στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ, δηλ. στὴν ἀθροπνῆ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ μιὰ νέα δημιουργία, ἓνα νέο ξεκίνημα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ νέα αὐτὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ καθορίζει τὸν ἀρχικὸ καὶ τελικὸ μαζὶ σκοπὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀθρώπου. Ἄν ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ τὴν τρανότερη ἀπόδειξι τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀθρώπου, τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως δείχνει τὴν ἐπιμονὴ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ νὰ δημιουργήσῃ χριστοειδῆ τὸν ἀνθρωπο, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἐπιμονὴ τῆς ἀγάπης τοῦ Δημιουργοῦ Πατρὸς γιὰ μιὰ νέα κοινωνία, ὅπου ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σταυρώνεται, ἀλλὰ θὰ δοξάζεται ἀπὸ τοὺς ἀθρώπους εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ τρανότερη ἀπόδειξις τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας γιὰ δύο ἀπλοῦς λόγους: α) δείχνει καθαρὰ καὶ πέραν πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ δικαιοσύνη κι' ἡ ἀγιότητα, ἡ ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ὅπως εἶναι, ἔχουν σταυρώσιμον χαρακτῆρα. Καὶ β) δείχνει τὴν ἀλληλεγγύη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στὸ ἔγκλημα τῆς σταυρώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως σημαίνει ἀντιστοίχως τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὸν φόβον μπροστὰ στὴν ἀποτυχία κατὰ τὰ κριτήρια τοῦ κόσμου, καθὼς

καὶ τὴν δημιουργία μιᾶς κοινωνίας πιστῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ σταυρώνουν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ τὸν ὑμνοῦν καὶ θὰ τὸν δοξάζουν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ συλληφθοῦν κι' αὐτοί, ἀπ' τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Γραμματέων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Τρόμος καὶ φόβος τοὺς κατέλαβεν. "Ὅταν ὅμως ὁ Χριστὸς ἀνέστη, ἔφεραν τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεώς Του ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἐνώπιον ἰσχυρῶν καὶ βασιλέων, χωρὶς φόβου ἢ τρόμου πρὸ τῆς τιμωρίας ἢ τοῦ θανάτου. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ εἶχε σημάνει γι' αὐτοὺς ἤδη τὴν ὑπερνίκησι τοῦ «κόσμου» μὲ τις ἀντίθεες δυνάμεις του, ἦταν ἓνα αἶσθημα ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὸ ζυγὸ καὶ τὴ δουλεία μιᾶς μικροεπιχειρήσεως, πού λέγεται αὐτοσυντήρησι, ἦταν ἓνα αἶσθημα ἐλευθερίας μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀληθινῆς ἀθρωπιᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιον νόημα ἔχει ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ γιὰ κάθε πιστὸ χριστιανό. "Ὅποιος ζῆ σὲ κοινωνία μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς ἁγίους Του, αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία ζῆ βαθεῖα μέσα στὸν πυρῆνα τῆς ὑπάρξεώς του. Ἡ πίστις εἰς τὴν Ἀνάστασι σημαίνει καὶ γι' αὐτοὺς ὅ,τι ἐσήμανε γιὰ τοὺς Ἀποστόλους: Ἀγνοοῦσαν πρὸ τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἔννοια τοῦ Σταυροῦ μέσα στὴν προσωπικὴ τους ζωὴ καὶ μέσα στὴ ζωὴ τοῦ κόσμου· τώρα καταλαβαίνουν καὶ τὰ δύο, γιατί ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι ὑπερνικοῦν καὶ τὰ δύο. Δὲν τὸ βάζουν στὰ πόδια μπροστὰ στὸ χρέος, πού τοὺς ἐπιβάλλει ἡ ἀθρωπία τους, ἢ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν ἄνθρωπο, ὁ Χριστὸς σὰν «εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου» ἀντιμετωπίζουν τὴν ζωὴ πρόσωπο μὲ πρόσωπο, καὶ νικοῦν. Ὁ Παῦλος κατήγαγε περιφανῆ νίκη, ὅταν ὁ Ρωμαῖος σπεκουλάτορας ἐχώρισε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο κορμί του· κι' ὁ Πέτρος ἔψαλλε τὸν ὠραιότερον ὕμνον τῆς ἐλευθερίας, ὅταν ἡ Ρώμη τὸν κρέμασε ἀνάποδα. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓνα γεγονός ἱστορικό. Σὰν τέτοιο ὅμως βιοῦται καὶ ζωντανεῖται μέσα μας, μέσα στὴν πίστι μας, ὅταν γίνεται αἰσθητὸ σὰν μιὰ τέτοια κυριαρχία ἐπάνω στὴν φύσι καὶ στὰ ἱστορικά κατασκευάσματά μας, σὰν βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στὸν κόσμον καὶ στὰ ἀνθρώπινα.

Εἶπαμε ὅμως ὅτι πέραν τούτου ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ ἐσήμανε γιὰ τοὺς ἀρχικούς ὁπαδούς Του τὴν θαυματουργικὴ δημιουργία μιᾶς νέας ἁγιοπνευματικῆς καὶ ἡρωϊκῆς κοινωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον ὄχι λουδορίας, ἐμπαίγμων καὶ θανατώσεων, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον λατρείας καὶ προσκυνήσεως. Μία τέτοια κοινωνία εἶναι ἡ κοινωνία τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξε συλλογικὸν ἐγκλημα, στὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος ὅλες οἱ κρατοῦσες δυνάμεις, πρῶτες - πρῶ-

τες οί θρησκευτικές. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς τὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων ποῦ πιστεύουν εἰς τὸν Ἀναστάντα Ἰησοῦ καὶ τὸν λατρεύουν γιὰ Θεὸ καὶ Σωτῆρα τους, εἶναι αὐτὴ ἡ κοινωνία τῆς Ἀναστάσεως, μέσα στὴν ὁποία ὁ Χριστὸς δὲν ξανασταυρώνεται, ἀλλὰ ὑμνεῖται καὶ δοξάζεται. Ὅποιοι αἰσθάνεται ὅτι ἀνήκει στὴν κοινωνία αὐτῆ, ποῦ δὲν ἀνασταυρώνει τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμον, γι' αὐτὸν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἓνα γεγονός ἱστορικόν, ὅπως εἶναι καὶ γεγονός μὲ δαστάσεις μέσα στὴν προσωπικὴ του ζωὴ καὶ στὴν ζωὴ τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Ἄλλ' ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀ.θρωπότητος. Εἶναι ἡ «ἀπαρχή» τοῦ τέλους, ἐνὸς τέλους χωρὶς τέλος, κατὰ τὴν φράσι τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου. Γιὰ τοὺς ἀρχικούς μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς σημερινούς, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τὸ ξεκίνημα μιᾶς γενικῆς μεταμορφώσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ μεταμόρφωσις αὐτὴ δὲν γνωρίζει ἀντίθεσι Θεοῦ καὶ κόσμου, ἀφοῦ βάσις τῆς νέας ἀ.θρωπότητος εἶναι ἡ θεανδρική μορφή τοῦ Ἰησοῦ· δὲν γνωρίζει ἀντίθεσι πνεύματος καὶ ὕλης, ἀφοῦ ἀπ' τὸν Τάφο ἀνέστη ὄχι μόνον τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· ἡ Ἀνάστασις δὲν εἶναι μόνον κάτι τὸ πνευματικὸ καὶ ἡθικό, ἀλλὰ κάτι τὸ καθολικόν· δὲν γνωρίζει τὴν ἀντίθεσιν ἀτόμου καὶ κοινωνίας, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ ἐνὸς σώματος, τοῦ ὁποίου τὰ ἐπὶ μέρους αἰσθάνονται πὼς εἶναι «ἀλλήλων μέλη». Αὐτὴ ἡ πραγματικότης τῆς μεταμορφώσεως μέσα στὴν πίστι τοῦ χριστιανοῦ εἶναι μιὰ ἐμπειρία καθημερινή, εἶναι ὅμως πρὸ πάντων ἐλπίς καὶ προσδοκία. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ κόσμου κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ ἔλθῃ σὰν συνέχεια καὶ οὕτως εἰπεῖν καρπὸς τῆς κρίσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἔτσι, μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς τὸ νόημα τῆς Ἀναστάσεως γιὰ τὸν χριστιανὸν εἶναι τὸ αἶσθημα ἐλευθερίας ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ κυριαρχίας ἐπ' αὐτοῦ, μιᾶς κυρ. αρχίας ποῦ ἐχαρακτήριζε καὶ τὴν ὅλη ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ· εἶναι τὸ αἶσθημα ὅτι ἀνήκομε στὴν κοινωνία τῶν λάτρων τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι τῶν ἀνασταυρωτῶν τοῦ Ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ· εἶναι τὸ αἶσθημα πὼς ζοῦμε τὴν πρόγευσι μιᾶς καθολικῆς μεταμορφώσεως κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Χριστοῦ καὶ μαζί πὼς τὴν περιμένουμε στὴν πληρότητά της.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἀναλήψεως

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

«*Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.*» (Φιλιπ. γ', 20).

Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία εἶναι μία τῶν ὠραιότερων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει», δηλαδὴ ἐκεῖ, ὅπου εἰσηλθεν ὁ ἐν δόξῃ Ἀναληφθεὶς Κύριος.

Αὐτὸς ὁ οὐρανὸς εἶναι ἡ ἀληθὴς πατρίς μας, ὁ ὕψιστος στόχος τῆς ἀνθρωπίνης νοσταλγίας. Οὕτως ἐξηγεῖται διατὶ διὰ τῶν αἰῶνων ἀντηχεῖ πάντοτε τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος συντεθὲν ἄσμα περὶ τῆς νοσταλγίας τοῦ οὐρανοῦ. Ὡς τονίζει ὁ φιλόσοφος Γιοχάννες Ἔσσην, ἡ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐξυμνουμένη ὁρμὴ πρὸς τὸ ἀπόλυτον καὶ πανυπερτέλειον κάλλος τῆς οὐρανίου πραγματικότητος εἶναι κατ' οὐσίαν «ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀτελοῦς πρὸς τὸ τέλειον, τοῦ πεπερασμένου πρὸς τὸ ἄπειρον, τοῦ ἐπιγείου πρὸς τὸ θεῖον».

Ἀλλὰ διὰ τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ζῶσαν ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἐν δόξῃ Ἀναστάντα καὶ Ἀναληφθέντα Κύριον, ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι μόνον κάτι τὸ καθαρῶς ἐπέκεινα καὶ μελλοντικόν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ διαφορὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τοῦ Πλατωνικοῦ μυστικισμοῦ, ὅστις κατὰ τᾶλλα ἐχάραξε τὰ ἴχνη του εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας. Διὰ τοὺς Χριστιανούς ἡ οὐρανία πραγματικότης εἶναι παρούσα καὶ ἀρχίζει μὲ τὴν ἐν ζῶσῃ πίστει καὶ διαρκῶς ἀνανεουμένη μετανοίᾳ ἐπιτυγχανομένην λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν. Χαρακτηριστικῶς ἐτόνισεν ὁ Κύριος: «Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστευὼν τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰωάν. ε', 24). Ὅχι εἰς ἐν μακρυνὸν ἐπέκεινα καὶ ὑπερβατικόν, ὃχι

κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, ἀλλ' ἤδη ἐν τῇ ἐνδοκοσμικῇ πραγματικότητι ἀποκαλύπτεται τὸ μυστήριον τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ αἰωνία ἀγάπη καὶ μακαριότης. Δι' ἐκεῖνον, ὅστις κατοικεῖ ἐν πνεύματι εἰς τὸν οὐρανόν, δι' αὐτὸν ἡ οὐρανία πραγματικότης κατέρχεται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καταυγάζει μὲ τὰς θείας ἀνταυγείας καὶ μαρμαρυγὰς τῆς πάσας τὰς πτυχὰς τῆς ἐπιγείου ζωῆς του.

Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνεχίζεται μυστικῶς ἡ ζωὴ τοῦ ἐν δόξῃ ἀναληφθέντος Κυρίου, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅπου εἶναι παρὼν ὁ Θεός, ἐκεῖ εὐρίσκεται ἐπίσης καὶ ὁ οὐρανός. Ὅπου εἶναι παρὼν ὁ Χριστός, Ὅστις ἠνοιξε δι' ἡμᾶς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἡ οὐρανία πραγματικότης. Ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη ἐνδόξως εἰς τὸν οὐρανόν, ἀφοῦ εἶχεν εἶπει εἰς τοὺς μαθητάς Του: «Ἴδου ἐγώ, μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 20).

Ἄν πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν Χριστιανῶν καταλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ οὐρανοῦ, τοῦτο κατ' ἐξοχὴν συμβαίνει, ὅταν οὗτοι μετέχουν ἐνεργῶς καὶ ἀξίως τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου πρὸς περιγραφὴν τῆς οὐρανίου πραγματικότητος χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Οἱ πρεσβύτεροι, οἵτινες ἴστανται πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ ἁρνίου, εἶναι ἡ εἰκὼν τῶν πρεσβυτέρων, οἵτινες κατὰ τὴν λατρευτικὴν σύναξιν ἴστανται πέριξ τῆς καθέδρας τοῦ ἐπισκόπου. Οἱ ἐξαίσιοι ὕμνοι, οἵτινες «ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν» ἐξέρχονται ἐκ τῶν στομάτων τῶν περιβεβλημένων τὰς λευκὰς στολάς, εἶναι ἡ ἡχὴ τῶν ὕμνων, οἵτινες ἠκούοντο εἰς τὰς παλαιοχριστιανικὰς λατρευτικὰς συνάξεις (Ἄποκ. ζ', 9 ἐξ. ιδ', 3). Ἡ οὐρανία μακαριότης εἶναι αἰωνία λατρεία, ἣτις ἀρχίζει εἰς τὴν γῆν καὶ συνεχίζεται εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς «καινὴ ψῆδῆ». Μάλιστα ἡ ἐπὶ γῆς λατρευτικὴ κοινότης ἀποτελεῖ μίαν ἀδιάσπαστον ἐνότητα μὲ τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν. Πᾶσα Ὁρθόδοξος ἐπὶ μέρος τοπικὴ Ἐκκλησία δὲν ἴσταται κατὰ τὴν λατρείαν μόνη, ἀλλὰ τελεῖ εἰς ὀργανι-

κὸν σύνδεσμον μὲ πάσας τὰς ἀνὰ τὸν κόσμον κατεσπαρμένας Ὁρθοδόξους λατρευτικὰς κοινότητας, καὶ μάλιστα μὲ ὀλόκληρον τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίαν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων. Πάντες οἱ ἐπίγειοι καὶ οὐράνιοι λάτρεις συνεννοῦνται εἰς ἓνα γιγάντιον λατρευτικὸν χορὸν. Εἰς τὴν ἐπὶ γῆς λατρείαν βλέπει τις τὴν θαυμασίαν εἰκόνα τῆς Ἀποκαλύψεως: «Ἴδου ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἄρνιου, περιβεβλημένους στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· ἡ σωτηρία τῷ Θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἄρνιῳ» (Ἀποκ. ζ', 9-10).

Πάντων τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου εἶναι μία θαυμασία εὐκαιρία, διὰ νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν δὲν πρέπει νὰ ἐκφυλίζεται εἰς ἓνα ἐγκοσμοκρατικὸν σεκουλαρισμόν. Ἀντιθέτως, πάντοτε πρέπει νὰ ἀντηχῆ εἰς τὰ ὄντα τῶν ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀποστ. Παύλου· «Τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὐδ' ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθημένος, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Κολ. γ', 1-2).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23//69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῆ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ο Π Ο Θ Ο Σ

ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

«Μακάριοι οί φυλάσσοντες κρίσιν και ποιούν-
τες δικαιοσύνην ἐν παντί καιρῷ».

(Ψαλμ. ρε' 3).

1. Ἡ ἐννοια τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τὴν καταστροφήν ἐναργέστερον ὁ Κύριος μὲ πόσιν ἔφεισιν καὶ ποῖον ἐσωτερικὸν πάθος πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν εἰς τὴν τελειότητα ὁδηγοῦσαν κατὰ Θεὸν δικαιοσύνην, εἰς τὸν τέταρτον μακαρισμὸν τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίας Του ἐχρησιμοποίησε μίαν ἐξόχως παραστατικὴν εἰκόνα· «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» (Ματθ. ε' 6), εἶπεν. Ὁ Θεάνθρωπος Διδάσκαλος ἐχρησιμοποίησε μεταφορικῶς τὸ αἶσθημα τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης προκειμένου περὶ ἱκανοποιήσεως μιᾶς πνευματικῆς ἀνάγκης καὶ ἐμακάρισεν ἐκείνους, οἵτινες κατέχονται ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν, τῶν ὁποίων ὁ κορεσμὸς ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς πληρώσεως τῆς δικαιοσύνης. Ἐδοκιμάσαμεν ὅλοι πόσον ἰσχυρὰ εἶναι τὰ φυσικὰ ταῦτα αἰσθήματα, τὰ ὅποια ὀργανικαὶ ἀνάγκαι τοῦ σώματος καθιστοῦν ἔντονα καὶ τυραννικὰ καὶ ἀξιοῦν τὴν ἀμείψον ἱκανοποίησίν των. Οἱ διψῶντες ἀναζητοῦν μὲ ἀγωνίαν καὶ πόθον μίαν δροσερὰν πηγὴν διὰ νὰ εὐφράνουν τὸν λάρυγγά των καὶ, μόλις τὴν εὑρουν, δοκιμάζουν χαρὰν μεγάλην, ὡς νὰ ἀνεῦρον κεκρυμμένον θησαυρόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πεινῶντες μὲ ἀσυγκράτητον χαρὰν πλησιάζουν τὴν παρατιθεμένην τροφήν, χωρὶς νὰ ἐξετάζουν τὸ εἶδος τῆς. Μὲ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς διάθεσιν καὶ ἀπλησίαν θέλει ὁ Κύριος νὰ πλησιάζωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, ἣ ὅποια εἶναι πλήρης ἐκλεκτῶν τροφῶν καὶ ὕδατος ζῶντος, ἀντληθέντος ἐκ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ τράπεζα τοῦ Κυρίου γέμει. Τρυφήσατε πάντες οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. Αὐτὸς ὁ Κύριος εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ χορτάζων τοὺς πεινῶντας, καὶ τὸ ὕδωρ, ἐξ οὗ ἂν πίωμεν, «οὐ μὴ διψήσωμεν εἰς τὸν αἰῶνα». Ἄλλ' ἅς προσέλθωμεν εἰς τὴν τράπεζαν κυριαρχούμενοι καὶ βασιανιζόμενοι ἀπὸ πραγματικὰ αἰσθήματα πείνης καὶ δίψης. Διὰ τοῦ μακαρισμοῦ Του ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ ἄνευ προθυμίας καὶ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ἄνευ ἐσωτερικοῦ ζήλου λῆψις τῆς πνευματικῆς τροφῆς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἡ μετὰ πόθου καὶ προσπαθείας καὶ κινδύνου

αναζήτησις ταύτης. Τότε μόνον γινόμεθα ὁμοτράπεζοι τοῦ Χριστοῦ καὶ μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς θέλει καὶ ὁ Ἀπόστολος (Ἐφεσ. ε' 1).

Τί ἀξιῶ ἡ κατὰ Θεὸν δικαιοσύνη; Πρωτίστως ἀγάπην, διότι αὕτη εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος. Δὲν δυνάμεθα νὰ λογιζώμεθα δίκαιοι καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ἀγαπῶντες, ἂν δὲν ἀγαπῶμεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον τῆς ἀγάπης, ἥς πρότυπον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Ἐσταυρωμένος, "Ὅστις, καίτοι «ἀμαρτιαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» (Ἠσ. γ' 9), ἐδέχθη δίκαιος ὢν νὰ ὑποστῇ τὴν σταυρικὴν θυσίαν, ἵνα δικαιώσῃ ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Μήπως εἶναι ἄδικος ὁ Θεός, "Ὅστις ἐδέχθη τὴν θυσίαν ἐνὸς δικαίου, χάριν τῶν ἀδίκων; Μὴ γένοιτο! "Ὅθεν, δίκαιοι καθιστάμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀγάπης. Διότι μόνον οἱ ἀγαπῶντες κατὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην, εἶναι πρόθυμοι νὰ συγχωρήσουν τὰς ἀδικίας τῶν ἄλλων, ἵνα τὴν ἐν Χριστῷ δικαιοσύνην στήσουν. Ἡ ἀγάπη πλημμυρεῖ τὰς ψυχὰς μας μὲ τὴν καλωσύνην, τὴν ἀγαθωσύνην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀληθειαν. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀγαθὰ, οἱ καρποὶ τῆς πνευματικῆς χάριτος, ἥς ἠξιώθημεν. «Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθῇ σὺν καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ» (Ἐφεσ. ε' 9). Δικαιοσύνην δὲ ὀνομάζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ πολὺ ὀρθῶς, πᾶσαν ἀρετὴν. Διότι ὑπάρχει καὶ δικαιοσύνη οὐχὶ ἐν πνεύματι Θεοῦ, ἀλλ' ἀσχοιμένη ἰόνον ἀπλῶς ἐν βίῳ ἐναρέτῃ. Ἡ τοιαύτη ὅμως δικαιοσύνη δὲν πληροῖ τὸ θεῖον δίκαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ συνισταμένη ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ τελειοῦται ἐν τῇ ἀενάῃ καὶ ἐκουσίῳ καὶ μετὰ ζέσεως ἐφαρμογῇ πάντων τούτων. Τούτῳ τῷ λόγῳ ὁ θεῖος Παῦλος ζητεῖ ἀπὸ τοὺς Φιλιππησίους, ὅπως εἶναι «πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Φιλιπ. α' 11), ὅτινες καρποὶ γεωργοῦνται καὶ εὐδοκιμοῦν καὶ αὐξάνουν διὰ τῆς δυνάμεως καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ, τοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν τῶν ἀπηλλοτριωμένων τῇ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ παραδόντος τὸν ὄσιον καὶ δίκαιον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἵνα γένηται δικαιοσύνη ἐν τῷ κόσμῳ.

"Ὅθεν, ἡ ἐννοια τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει τι τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην, ἀλλ' εἶναι ὑψηλοτάτη καὶ εὐρυτάτη. Διότι ἡ μὲν κατ' ἀνθρώπον δικαιοσύνη εἰς τὸν κολασμὸν τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἀποβλέπουσα ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ τρωθέντος ἀνθρωπίνου δικαιώματος, στερουμένη πάσης ἠθικῆς ἐπιταγῆς καὶ ἀναγκαστικῶς ἐπιβαλλομένη. Ἐνῶ ἡ κατὰ Χριστὸν δικαιοσύνη, τὸ θεῖον δηλονότι δίκαιον, παρέχει ἄφεισιν καὶ συγγνώμην καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι μᾶς καθηλώνουν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, μολονότι εἰς οὐδὲν ἠδικήσαμεν.

2. Ἡ θέσις τῶν χριστιανῶν ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου.

Ὁ σοφὸς Σολομῶν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ἀρχεται ἀπὸ τῆς περαινέσεως πρὸς ἀγάπην τῆς δικαιοσύνης: «Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην, οἱ κρῖνοντες τὴν γῆν, φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι, καὶ ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ ζητήσατε αὐτόν» (Σοφ. Σολ. α' 1). Τὴν προτροπὴν ταύτην διευρύνει ὁ προφῆτης Ἡσαΐας, ὥστε, ὄχι μόνον οἱ «κρῖνοντες τὴν γῆν», ἀλλὰ πάντες οἱ ἐνοικοῦντες αὐτὴν νὰ καταστήσουν κτῆμά των καὶ σκοπὸν τῆς ζωῆς των τὴν δικαιοσύνην: «δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἡσ. κστ' 9). Ἐπὶ πλέον δὲ περαιτέρω προχωρῶν ἐπέξηγεῖ ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι συνυφασμένη μετ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τόσον στενωῶς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἢ δευτέρα ἄνευ τῆς πρώτης: «Πῶς ὅς οὐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσῃ» (Ἡσ. κστ' 10). Καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικόν, διότι διὰ τὴν φθάσωμεν μέχρι τῆς ἀληθείας, πρέπει νὰ ἀποκτήσωμε προηγουμένως τὴν συνείδησιν τοῦ δικαίου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰς ιδιότητες τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας εἰς τὸν ἀπόλυτον βαθμόν.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι, ὡς μέτοχοι θείας οὐσίας, ἰδιαίτερος δὲ οἱ Χριστὸν ὁμολογοῦντες, ὀφείλουσιν νὰ εἶναι πάντοτε καὶ ἐν πᾶσι δίκαιοι καὶ ἀμεμπτοὶ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου. Διότι εἶναι ἀνδεχόμενοι νὰ διάγωμεν βίον ἐνάρετον, νὰ μὴ παραβαίνομεν τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους καὶ νὰ λογιζώμεθα ὡς νομοταγεῖς καὶ δίκαιοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀρκεῖ καὶ δὲν μᾶς καθιστᾷ μετόχους τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ καὶ οἱ ἄπιστοι συμμορφοῦνται πρὸς τοὺς ἰσχύοντας κανόνας τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου, ἐν τούτοις ὅμως περιφρονοῦν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ χλευάζουσι τοὺς εἰς αὐτὴν πεποιθότας. Μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου ὑπάρχει τεραστία διαφορά. Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖ ἐπιταγὴν τῆς ἐν ἡμῖν ὑπαρχούσης συνειδήσεως καὶ φωνὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ἠθικὴν τελειότητα καλοῦσης ἀκαταπαύστως τὸν ἄνθρωπον. Τὸ δεύτερον ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ φόβου καὶ τῶν κυρώσεων. Ἐπέδρασε μὲν σπουδαίως τὸ θεῖον δίκαιον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν κανόνων τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου, ἀλλὰ δυστυχῶς, δὲν ἀπετέλεσε τὴν μοναδικὴν τούτου βάσιν. Εἶναι μήπως ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῇ ἐνταῦθα ὅτι, ἐὰν αἱ ἀνθρώπιναι σχέσεις διείποντο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς θείας δικαιοσύνης, θὰ ἦτο ἐντελῶς περιττὴ ἡ δαιδαλώδης νομοθεσία, ἡ ρυθμίζουσα τὰς σχέσεις ἀτόμων καὶ ἔθνων; Ποῖος ἐκ τῶν κειμένων νόμων θὰ ἦτο ἀπαραίτητος, ἐξ ὧν σοφοί

νομομαθεῖς καὶ νομοδιδάσκαλοι διὰ μέσου τῶν αἰῶνων εἰσηγήθησαν, ἂν ὁ μοναδικὸς νόμος τῆς ἀγάπης καθιεροῦτο ὡς βασικὸς κανὼν διέπων καὶ ἀπονέμων ἐκάστῳ τὸ δίκαιον; Διότι ἡ ἀγάπη «πληροῖ πάντα νόμον», κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

Εἰς τοὺς ψαλμούς, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα βιβλία τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἡ δικαιοσύνη ταυτίζεται μὲ τὴν ἀρετὴν, ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἔννοιάν της, ἀρετὴν ἐκφραζομένην καὶ συνισταμένην εἰς τὴν τυφλὴν προσήλωσιν καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ νόμου. «Νομοθέτησόν με Κύριε, τὴν ὁδὸν τῶν δικαιομάτων σου, καὶ ἐκζητήσω αὐτὴν διὰ παντός» (Ψαλμ. ριγ' 33). Ἡ διαρκὴς καὶ ἔμμονος ἐκζήτησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ παρέχει εἰς τὸν Δαυὶδ τὸ δικαίωμα νὰ ὀμιλῇ μετὰ παρρησίας πρὸς τὸν Μέγαν Κριτὴν τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὴν εὐσεβῆ πεποιθήσιν ὅτι θὰ τύχῃ τῆς προσηκούσης μισθαποδοσίας, ἀναλόγου πρὸς τὰ ἔργα τῶν καθαρῶν χειρῶν του καὶ πρὸς τὴν ἀγνότητά των ἐσωτερικῶν του διαθέσεων. «Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα των χειρῶν μου ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ» (Ψαλμ. ιζ' 25). Ποῖος ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Κύριον μετὰ τοιαύτης παρρησίας περὶ τῆς ἀθρόότητός του;

Ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς περὶ δικαιοσύνης ἀντιλήψεως τοῦ Προφητάνακτος, τότε δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πολιτευόμεθα «ἀξίως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ» (Φιλ. α' 27). Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Δικαίου ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ νὰ εἴμεθα πρόθυμοι εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. Καὶ ἂν ἠδικήθημεν καὶ ἀδικούμεθα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς θεῖους ἐκείνους λόγους τοῦ Ἐσταυρωμένου. «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ' 34). Τὸ φρόνημα τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι φρόνημα σαρκικόν, ἀξιοῦν τὴν τιμωρίαν καὶ ἀντεκδίκησιν τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ χριστιανοὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς δικαίωσιν, ἡ ὅποια θ' ἀποδώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. γ' 20), βροντοφωνεῖ ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Αἱ ἐριδες καὶ αἱ ἀντιδικαίαι καὶ αἱ προστριβαὶ καὶ αἱ διενέξεις ἐνώπιον τῶν ἀνθρωπίνων δικαστηρίων εἶναι ξένα πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, διότι μᾶς ἀπομακρύνουν τῆς κατὰ Θεὸν δικαιοσύνης καὶ αἱ μᾶς στεροῦν τῆς ἐλπίδος νὰ ἴδωμεν τὸ ταπεινὸν ἡμῶν σῶμα μετασχηματιζόμενον εἰς σύμμορφον τοῦ σώματος τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Ἡ ἐνατένισις πρὸς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ μᾶς πλημμυρεῖ μὲ τὴν εἰρήνην, οὐχὶ τὴν κατὰ κόσμον, ἀλλ' ἐκείνην τὴν

ΕΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΥΙΟΙ ΙΕΡΕΩΣ

Ὁ σίδεσ. ἱερεὺς τῆς Θεοσώστου ἡμῶν Ἐπαρχίας Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Ἐμμανουήλ Παπσεμμανουήλ, τέως ἐφημέριος τῆς ἐνορίας Ἁγίου Νικολάου-Καλῆς Βρύσεως Δράμας (νῦν δὲ συνταξιούχος), ἠξιώθη τῆς σπανίας εὐλογίας καὶ δωρεᾶς τοῦ Κυρίου, νὰ ἴδῃ κυκλοῦντα τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον, ὡς ἱερεῖς καὶ συλλειτουργοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰ τρία ἄρρενα τέκνα του, χειροτονηθέντα παρ' ἡμῶν. Ἐκ τούτων ὁ μὲν εἶναι πτυχιούχος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἐάνθης, ὁ δὲ τελειόφοιτος ἤδη τῆς αὐτῆς Σχολῆς, καὶ ὁ τρίτος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν χειροτονηθέντων μὲ τὰ κατώτατα μορφωτικὰ προσόντα.

Ἡ χειροτονία τοῦ τελευταίου συνεδυσθῆ μετὴν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ὀργανωθεῖσιν κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ἀπρίλιον «Ἐβδομάδα τοῦ ἱερέως» καὶ ἐχαιρετίσθη ὡς εὐτυχὲς γεγονός διὰ τε τὴν λευϊτικὴν ταύτην οἰκογένειαν, καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καθόλου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνεκοινώθη τῇ Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ καὶ τῷ σεπτῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, εἰς ὃ ἔχομεν τὴν Πνευματικὴν ἀναφορὰν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Νέων Χωρῶν.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐτίμησε διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Οἰκονόμου τοῦ Οἰκουμενικοῦ

ὁποῖαν ὁ Κύριος ἤλθε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, προειδοποιήσας, διὰ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, πάντας ἡμᾶς. «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ' 27). Ἡ χριστιανικὴ τελειότης βραχυλογικῶς συγκεφαλαιοῦται εἰς «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος» (Φιλιπ. δ' 8). Μόνον διὰ τῆς ἀσκήσεως πασῶν τῶν ἀρετῶν ἀνερχόμεθα, ὡς διὰ κλίμακος, πρὸς τὰ ἔπουράνια καὶ γινόμεθα δίκαιοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ἱερεὺς Ἐμμμανουὴλ Παπαεμμμανουὴλ μετὰ τῶν τριῶν ἱερατευσάντων υἱῶν του,
Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Μιχαήλ.

Θρόνου τὸν γέροντα πατέρα τῶν τριῶν ἱερέων υἱῶν, ἀνέθηκε δ' ἡμῖν τὴν χειροθεσίαν τούτου.

Πρὸς εὐρυτέραν δὲ γνῶσιν τοῦ γεγονότος τούτου, ἵνα εὕρη καὶ ἄλλους μιμητάς, ἐπὶ διατηρήσει τῆς πολισιόθεν κρατησάσης εὐσεβοῦς συνηθείας, ὅπως αἱ λευϊτικάι οἰκογένειαι μεταλαμποδεύοσι τὴν ἱερατικὴν κλῆσιν εἰς ἓν τοῦλάχιστον τέκνον των, δημοσιεύομεν τ' ἀνωτέρω καὶ καταχωρίζομεν ἀκολούθως τὴν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ τρίτου υἱοῦ προσφώνησιν ἡμῶν, ἔχουσαν ὡς ἔπεται.

Τέκνον μου ἐν Κυρίῳ,

Τέταρτος σὺ, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἱερέως Ἐμμ. Παπαιεμανουήλ προσέρχεσαι εἰς τὸ θυσιαστήριον. Πρῶτος ὁ πατέρας σου, δεύτερος καὶ τρίτος οἱ προηγηθέντες εἰς τὴν Ἱερωσύνην δύο ἀδελφοί σου καὶ τέταρτος σὺ εἰς τὴν κλῆσιν. Οὕτω παρουσιάζεται ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας μιά Ἱερατικὴ Οἰκογένεια μὲ παράδοσιν, μὲ συνέχειαν, μὲ μετάδοσιν τῆς παρακαταθήκης ἀπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα. Εἶναι ἡ περίπτωσις καὶ συγκινητικὴ, καὶ ἀξία πολλῆς προσοχῆς, καὶ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην παλαιὰν διάταξιν τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος εἰς τὸν ἐκλεκτὸν καὶ περιούσιον λαόν Του, εἶχεν ἐγκαταστήσει ἴδιον ἱερατικὸν γένος, τὴν φυλὴν τοῦ Λευῖ, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀποκλειστικῶς τότε προήρχετο τὸ Ἱερατεῖον. Βεβαίως, ἡ περίοδος τῆς χάριτος, ἡ περίοδος τῆς Κ. Διαθήκης, δὲν γνωρίζει αὐτὴν τὴν ἀποκλειστικότητα τοῦ ἰδιαίτερου Ἱερατικοῦ γένους, τοῦ Λευϊτικοῦ, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευῖ, ἀλλὰ προῆλθεν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, (« εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ Ἱερωσύνης Μωϋσῆς ἐλάλησεν ») (Ἑβρ. ζ' 14). Ὅπωςδήποτε ὅμως εἰς τὴν κλῆσίν σου, καὶ εἰς τὴν σταδιοδρομίαν σου, ὑπάρχον ἀγαθὲς προϋποθέσεις· ὑπάρχει διὰ σὲ παράδειγμα καὶ προηγούμενον, καὶ θέλω νὰ πιστεύω, ὅτι προσέρχεσαι εἰς τὴν Ἱερωσύνην, ἀκριβῶς διότι « π α ι δ ι ό θ ε ν » εὐρισκόμενος εἰς τὸ ἱερατικὸν οἰκογενειακὸν σου περιβάλλον, ἠσθάνθης μέσα σου τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ, ἠσθάνθης μέσα σου τὸ πόθον καὶ τὸν ζῆλον νὰ Τὸν ὑπηρετήσῃς, ἠσθάνθης μέσα σου τὴν ἔλξιν πρὸς τὴν Ἱερωσύνην καὶ πρὸς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου. Εἶναι τοῦτο μίᾳ καλῇ ἀπαρχῇ· εἶναι τοῦτο μίᾳ καλῇ βάσει· εἶναι τοῦτο ἓνα καλὸ ξεκίνημα, τὸ ὁποῖον ἐν πολλοῖς καὶ θὰ ἀναπληρώσῃ ἄλλας σου ἐλλείψεις, ἐλλείψεις γραμματικῆς καταρτίσεως, καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, θὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἐποικοδομήσῃ ἐπάνω εἰς τὸν θεμέλιον αὐτὸν τῆς οἰ-

κογενειακῆς σου κλήσεως καὶ παραδόσεως ὅτι προσαπαιτεῖται διὰ τὴν εὐδόωσιν τῆς διακονίας σου, ἐφ' ὅσον μάλιστα καὶ σὺ θὰ θελήσῃς νὰ συνεισφέρεις τὸν ζῆλον σου καὶ τὴν εὐλάβειάν σου, τὴν προσοχὴν σου καὶ τὴν ἱερατικὴν σου συνείδησιν, τὴν ὁποῖαν ἀσφαλῶς ἐκαλλιέργησε τὸ ἱερατικὸν περιβάλλον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγεννήθης καὶ ἀνετράφης. Διότι, ὅπως προεῖπον, ἢ ἐν σοὶ ὑπάρχουσα εἰδικὴ αὐτῆ προϋπόθεσις εἶναι καλὴ ἀπαρχή, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἅπαν. Βεβαίως τὸ πολὺ, τὸ πλεῖστον, θὰ τὸ προσφέρῃ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἢ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα καὶ γνωρίζουσα νὰ ἀποδεικνύῃ («τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων»). (Α' Κορ. α' 25). Ὅμως, ἐὰν ἡ παλαιὰ φυλὴ τοῦ Λευὶ ἀπεκλείσθῃ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς προῆλθεν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, τοῦτο σημαίνει ὅτι πρέπει πολὺ νὰ προσέχωμεν νὰ φανῶμεν ἄξιοι τῆς κλήσεως· πολὺ νὰ προσέχωμεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν τιμὴν ποὺ μᾶς κάνει ὁ Θεός· καὶ νὰ παρουσιάσωμε καὶ ζῆλον, καὶ εὐλάβειαν, καὶ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς εὐσεβείας, καὶ ὅλην τὴν πρόοδον τῆς ἀρετῆς εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Ἱερεὺς νὰ εἶναι ὄντως Ἱερός, νὰ εἶναι Ἱερὸν πρόσωπον, νὰ εἶναι Ἱερά ἢ ζωὴ του, νὰ εἶναι καθαρὰ ἡ ψυχὴ του, νὰ εἶναι ἀγνή καὶ ἀνεπίληπτος καὶ ἀμεμπτος ἢ πολιτεία του. Καὶ τότε γίνεται μέτοχος τῆς Ἱερωσύνης τοῦ Χριστοῦ· τότε γίνεται λειτουργὸς καὶ οἰκονόμος τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἐπ' εὐλογίαις. Καὶ ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου οἰκοδομεῖται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον περισσότερον καὶ δέχεται διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἱερέων τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν Χάριν τὴν ἀγίαν.

Ἄς μάθῃ ὁμως καὶ ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου, ὅτι ἡ Ἱερωσύνη ἔχει καὶ μίαν ἄλλην διάστασιν. Ἡ Ἱερωσύνη, ἢ ὁποία φθάνει εἰς τὸ ὕψος τὸ μέγα, ὅταν προσεδρεύῃ εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ τελῇ τὰ Μυστήρια, ἔχει καὶ μίαν ἄλλην γενικωτέραν παρουσίαν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ εἰς τὴν ζωὴν ὅλων τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ εἶναι «Βασίλειον Ἱεράτευμα». (Α' Πέτρο. β' 9). Ἡμεῖς μὲν, οἱ κατ' ἐξοχὴν λειτουργοὶ τοῦ Κυρίου, εἴμεθα οἱ κυρίως Ἱερεῖς· δηλαδὴ οἱ κυρίως μέτοχοι τῆς Ἱερωσύνης τοῦ Χριστοῦ· ἡμεῖς διὰ τῆς χειροτονίας λαμβάνομεν τὸ προνόμιον καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν καὶ ὑπηρετοῦμεν ὡς τὰ ἀρμόδια λειτουργικὰ ὄργανα τῆς Χάριτος τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα καὶ Σωτῆρα Χριστόν· χειροτονούμενοι εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἔχομεν ὕστερα τὴν θέσιν μας ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου, καὶ εἰς τὸ Θυσιαστήριον αὐτὸ προσφέρομεν τὴν Θυ-

σίαν τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἔρρευσεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τὸ προσφέρομεν πρὸς κοινωνίαν εἰς τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἀπὸ τοῦ Θυσιαστηρίου τῆς Χάριτος. Ἀλλὰ καὶ ἡ κλήσις παντὸς χριστιανοῦ εἶναι: «Παραστήσαι τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ἡμῶν». Δηλαδή καὶ τὸ ἀπλοῦν μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἱερατεύει, ἐὰν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον τῆς ψυχῆς του καὶ μὲ τὴν σκέψιν ὅτι παρουσιάζεται κάθε ὥραν καὶ στιγμὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θυσιάζει τὴν ἁμαρτίαν καὶ νεκρώνη ὅ,τι ἁμαρτωλὸν ὑπάρχει μέσα του. Αὐτὴ εἶναι μιὰ θυσία, τὴν ὁποίαν τὴν δέχεται εὐαρέστως ὁ Θεὸς καὶ τὴν λογαριάζει ὡς ἱερὰν προσφορὰν, καὶ τὸν τοιοῦτον χριστιανὸν ὡς Βασίλειον Ἱεράτευμα.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θὰ κατέλθῃ, διὰ νὰ ἀναδείξῃ ἓνα ἀκόμη λειτουργὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἅς μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἓνας εἶναι ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς, Ἐκεῖνος ὁ Ὅποιος τὴν Θυσίαν τὴν ὑψίστην προσέφερεν ἐπάνω εἰς τὸ Σταυρὸν, ὁ Ἴδιος θυσιασθεὶς καὶ τὸ ἴδιον Αἷμα ἐκχύσας. Αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ Μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, λειτουργοὶ κατ' ἀποκλειστικότητα εἰς τὸ ἐπίγειον θυσιαστήριον τῆς Χάριτος γίνονται οἱ χειροτονούμενοι, ἀλλὰ καὶ Αὐτοῦ τὴν Χάριν ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐπισχῶνται διὰ τὴν θυσίαν παντὸς κακοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ πράγματος καὶ τὴν ἀποβολὴν πάσης κακίας ἐκ τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὥστε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῆσῃ καὶ ἐλεήσῃ πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν διάθεσιν νὰ θυσιάζωσι τὸ κοσμικὸν καὶ τὸ ἴδιον θέλημα, διὰ τὴν δόξαν Του, καὶ ἡ χάρις Του, ἅς εἶναι πάντοτε καὶ ἐπὶ τὸν χειροτονούμενον καὶ ἐπὶ πάντας ὑμᾶς. Ἀμήν.

† Ὁ Ζιγῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως των γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Πρὸς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚῆ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΓΡΑΦΗΝ *

Ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν Ἀγίαν Γραφήν ζῆ
θαῦμα ἕξοχον καὶ παράδοξον.

Ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν Ἀγίαν Γραφήν ὀφείλει νὰ ὑπολογίσῃ μακρὰν πίστωσιν χρόνου εἰς τὴν διάθεσιν τῆς μελέτης καὶ τῆς σπουδῆς αὐτῆς. Ἐχει ἀνάγκη νὰ ὀπλισθῆ μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν. Ἡ σπουδὴ καὶ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀπαιτεῖ ἄνετον χρῆσιν τοῦ ἀναγκαίου πρὸς τοῦτο χρόνου. Δὲν ἀνοίγονται διὰ μιᾶς ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Ἀγίας Γραφῆς, θέματα καὶ προβλήματα αὐτῆς, οὔτε δὲ ὅταν ἡμεῖς θέλωμεν καὶ πασχίζωμεν. Ἡ ὥρα διὰ τὴν κατανόησιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν βιβλίων αὐτῆς, εἶναι ἔργον καὶ φωτισμὸς ἄνωθεν, ἔρχεται, ὅταν καὶ ὅπως τὸ Πανάγιον Πνεῦμα θέλῃ. Ἡμεῖς ὀφείλομεν μὲ πολλὴν ὑπομονὴν καὶ περισσοτέραν ἐπιμονήν, οὐχ ἦττον καὶ λιπαρὰν προσευχήν, νὰ προσπαθῶμεν, καὶ ἐπιμένοντες νὰ ἀναμένωμεν. Πολλὰι λέξεις καὶ ἔννοιαι τῆς Ἀγίας Γραφῆς παραμένουσιν ἐπὶ μακρὸν κλειστὰ κιβώτια, μέχρις ὅτου μία σκέψις ἀκτινοβολήσῃ, ἐν συμβάν, μία πληροφρία, μία εἰδησις, μία χαρὰ ἢ μία λύπη ἐν ἡμῖν μὴ ἀναμενομένη, μίαν πεφωτισμένην θὰ δώσωσιν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα ἡμῶν. Τοῦτο δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ ἀπαντήσεως.

Ἡ διαλογικὴ συζήτησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλκει ἡ Ἀγία Γραφή, διήκει ἄνευ διακοπῆς καὶ χαλαρώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ χωρεῖ ἐξακολουθητικῶς δι' ὅλης τῆς ζωῆς. Ἡ Ἀγία Γραφή ρίπτει φῶς εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς ζωῆς ἡμῶν σκοτεινά. Νέαι πληροφρίαί, συμβάντα καὶ εὐκαιρίαί προσφέρουσιν ἐκάστοτε νέους ὀφθαλμοὺς διὰ παντοδαπὰ θέματα καὶ προβλήματα ἐν τῷ κειμένῳ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, χθὲς ἀκατανόητα, σήμερον κατανοητὰ καὶ καταληπτά. Οὕτω τὸ ἐν ὁδηγεί καὶ φωτίζει ἀκαταπαύστως τὸ ἄλλο. Ἡ Ἀγία Γραφὴ διδάσκει καὶ μανθάνει ἡμᾶς νὰ ζῶμεν καλλίτερον καὶ κατὰ τὸν ὀρθότερον τρόπον. Εἷς καλλίτερος καὶ ἠθικῶς βελτιωμένος βίος καὶ εἰς τὸ θεῖον θέλημα ἀνταποκρινόμενος ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς νὰ κατανοῶμεν ἐπίσης καλλίτερον καὶ ὀρθότερον τὴν Ἀγίαν Γρα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 325 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

φήν. Πλήν, ὅστις θελήσῃ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ παραδοθῆ εἰς τὸν δρόμον, ποῦ φέρει δείκτην τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τέχνην, ἵνα δύναται νὰ ἀναμένῃ. Αἱ ἀλήθειαι τοῦ Θεοῦ ἔχουν τὸν χρόνον των καὶ τὴν ὥραν των. Ὁ Ἀβραάμ ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἔλαβε σειρὰν ἐπαγγελιῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ ἐπαγγελία, ὅτι θὰ ἐπληθύνετο τὸ σπέρμα αὐτοῦ καὶ ὅτι θὰ ἐδίδοτο εἰς αὐτὸν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ ἐπαγγελία ἀποκτήσεως σπέρματος ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐπληρώθη μόλις, ἀφοῦ συνεπληρώθησαν 250 ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀπόκτησις τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας μόλις μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ μετὰ τεσσαρακονταετῆ περιπλάνησιν εἰς τὴν ἔρημον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐπαπειλημένως εἶπε τὸ «οὐπῶα ἤκει ἡ ὥρα μου». Ἡ μήτηρ δὲ αὐτοῦ πολλὰ συνετήρει ἐν τῇ καρδίᾳ της ἀναμένουσα τὸ «πλήρωμα» τοῦ χρόνου πρὸς κατανόησιν ὅλων, ὅσα μέχρι τινὸς ἦσαν εἰς αὐτὴν ἀκατανόητα καὶ ἀκατάληπτα. Ὁ καλὸς ἀναγνώστης καὶ ἐρμηνευτὴς τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὀφείλει νὰ ἀφήνῃ, συχνάκις πολλά, νὰ παραμένουσι στάσιμα, ἀναμένοντα τὴν ὀρθὴν αὐτῶν λύσιν, τὸν χρόνον τῆς ὠριμάσεως. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκβιάζῃ κανεὶς τὸν χρόνον τῆς ὠριμάσεως τῶν καρπῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναμείνῃ νὰ ἔλθῃ ὁ κατάλληλος χρόνος. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται ἀνυπόμονος, νὰ θέλῃ νὰ ἐκβιάζῃ ὅ,τι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἀρμοδιοτήτων του. Ὅπερ ἀπαιτεῖται, εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς πάντοτε ἕτοιμος καὶ πάντοτε νέος, ἕτοιμος νὰ ἀρχίξῃ ὡς ἀπ' ἀρχῆς μετὰ νεανικοῦ σφρίγους, ὀπλισμένον με καρτερίαν, ὑπομονητικότητα, ἐπιμονὴν καὶ ἀντοχήν, θέλησιν, ἐπιμέλειαν καὶ ἀκαταπόνητον ἐργατικότητα. Τὸ ἕξοχον καὶ τὸ παράδοξον θαῦμα τῆς συναντήσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀντικατοπτρίζεται καὶ ἀντανακλᾷ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὴν ὁποίαν ζῆ ὁ ἀναγνώστης τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐν τῇ ἐκδιπλώσει νέων πάντοτε σελίδων αὐτῆς, νέων ἀποκαλυπτομένων ἐνώπιόν του θείων ἀληθειῶν, ὑπὸ τὸ ἀπλετον φῶς τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὅπερ ἀφθόνως διανέμει τὰ χαρίσματα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν κλήσιν.

Ἡ μεγάλη χαρὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ
Εὐαγγελίου.

Οὕτως ἡ μεγάλη χαρὰ, ἣν αἰσθάνεται ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐρμηνευτὴς τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὀφείλει νὰ εἶναι ζωντανή· θὰ αἰσθάνηται δὲ τὴν χαρὰν αὐτὴν ζῶσαν, ὅταν ζῆ καὶ αἰσθάνεται τὴν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς χαρὰν, ἐκ τῆς χρησιμότητος καὶ ὀφελιμότητος διὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ ταύτην τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του, ὅταν οὗτος ζῆ σοβαρῶς

ἐν αὐτῇ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς. Ἡ χαρὰ αὕτη εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλυτέρα, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι αἱ ὑπερνικώμεναι δυσκολίαι καὶ πλουσιωτέρα ἢ καρποφορία. Ἔτσι ὁ διδάσκαλος καὶ ἐρμηνευτῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς θὰ αἰσθάνηται ἐπίσης πόσον δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ πόσον βραδέως εἰσχωρεῖ τοῦτο εἰς τὰς καρδίας καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν, τόσον βραδέως, ὅσον βραδέως καὶ μὲ βῆμα σημειωτῶν ὁ ἴδιος εἰσέρχεται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τὴν ζωὴν τῆς. Ὅφείλει κατὰ ταῦτα νὰ ἔχη ὑπομονὴν καὶ μὲ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν τῇ καθοδηγήσει τῶν πιστῶν ἀκροατῶν του. Πίστωσιν χρόνου χρειάζεται ὁ διδάσκαλος καὶ μελετητῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς· πίστωσιν χρόνου θέλει καὶ ὁ ἀκροατῆς. Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου τὸ διαχειρίζεται ἕτερος. Ὅφείλει νὰ ἀναμένη τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἡ ζητουμένη ἀλήθεια θὰ γνωσθῇ, θὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς τὴν καρδίαν, ἐν θείῳ καὶ ἀπλέτῳ φωτισμῷ γενομένη. Εἰς αὐτὴν καὶ τὸν φορέα αὐτῆς ἀνήκει τὸ καθῆκον νὰ ἐγρηγορῇ, νὰ εἶναι ἕτοιμος. Ὁ διδάσκαλος τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὀφείλει νὰ κάμνη τὰ πάντα, ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται καὶ ἀπορρέουσιν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων. Κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ἔχει καθῆκον καὶ ὑποχρέωσιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν νοῦν, εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν τῆς Ἀγίας Γραφῆς καλῶς ὁ ἴδιος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δόσεως τοῦ χαρίσματος καὶ τῆς κλήσεως, τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς διακονίας αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τῶν ὁποίων ὀμιλεῖ καὶ διαλέγεται καὶ τοὺς ὁποίους ζητεῖ νὰ κερδήσῃ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ὁ ἴδιος θὰ κατέλθῃ μέχρις αὐτῶν, θὰ ζῆσῃ ὡς εἰς ἐξ αὐτῶν μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «ἐγένετο τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ». Ὁ διδάσκαλος θὰ κατέλθῃ, ἀλλ' ὁ ἀκροατῆς καὶ ἀναγνώστης τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ὁ πιστὸς ἀκροατῆς καὶ μελετητῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ ἐκκινήσῃ εἰς ὑπάντησιν. Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ θείου Φωτὸς ὑποφώσκει, ὁ ἥλιος ἀνατέλλει· χρειάζεται προθυμία, ξεκίνημα πρὸς ὑπάντησιν. Ὁ διδάσκαλος δεικνύεται ἄνευ δυνάμεως, ἐφ' ὅσον ὁ ἀναγνώστης του μανδαλώνει καὶ κλείει τὰς θύρας τοῦ ἐρμητικῶς, φράσσει τὸν δρόμον του ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἐγωκεντρικότης αὐτοῦ διαστρεβλώνει τὴν ἀλήθειαν. Χρειάζεται ἀπὸ μέρους τοῦ διδασκάλου ὑπομονή, ἐπιμονή καὶ ἀναμονή, ἐγρηγόρσις καὶ προσευχή. Ἡ σπορὰ τοῦ σπόρου ἐπιβάλλεται νὰ μὴ διακοπῇ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ποτέ, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθῇ μετὰ ζήλου ἐπὶ τῇ εὐσεβεῖ ἐλπιδί, ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ νεφελώμενος ἐκ τῶν κοσμικῶν ἐπιδράσεων ὀρίζων τῆς ζωῆς θὰ αἰθριάσῃ, τὸ γεώργιον τοῦ Θεοῦ θὰ πρα-

σνίση και ἐν ἀνθήσει και φιλοτίμω καρποφορία θά ἀποδώση πλούσιον τὸν καρπὸν και τὸν μισθὸν τοῦ ἐργάτου.

Ὅστις καταγίνεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σημειώση καμμίαν ἐπιφύλαξιν, κανένα ἐνδοιασμόν, καμμίαν παραμέλησιν. Ἡ Ἀγία Γραφή τῆς Παλαιᾶς και τῆς Καινῆς Διαθήκης συνιστᾷ ἐν ἐνιαῖον ὄλον, πρέπει ἡ ἀνάγνωσις και ἡ σπουδὴ αὐτῆς νὰ γίνεται ἄνευ διακρίσεως τινος. Ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι τὸ βασικὸν κείμενον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πλὴν ἡ μελέτη και βαθεῖα κατανόησις αὐτῆς, ἄνευ γνώσεως τῆς Π. Διαθήκης, εἶναι ἀδύνατος. Ἡ πλήρωσις τῆς μελέτης και κατανόησις τῆς Κ. Διαθήκης διὰ τῆς καταλλήλου χρήσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι προϋποθέσις. Σήμερον τοῦτο ἔχει κατανοηθῆ και φαίνεται ὡς ἀνάγκη ἡ σπουδὴ και βαθεῖα κατανόησις τῆς Π. Διαθήκης πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἐνὸς οἰουδήποτε, ἔστω και ἄπλου, πρὸς ἀναψυχὴν περιπάτου εἰς τὸν γλοερὸν και εὐανθῆ κῆπον τῆς Κ. Διαθήκης. Ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀποκαλύπτεται ὁ Θεὸς ὡς ὀμιλῶν, ὡς ἐνεργῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ἐπὶ παντὸς φαινομένου και ὑπὲρ πᾶν ἀνθρώπινον σχέδιον μετ' ἐξουσίας, ὡς ὁ Ἄγιος και ἐν τῇ Μεγαλειότητι Αὐτοῦ ἀθέατος και ἀκατάληπτος. Ὁ Θεὸς εἶναι φοβερός, ὁ ἐκδικητῆς τοῦ κακοῦ και κριτῆς. Ὁ Θεὸς μένει, οἷος εἶναι, ἐπίσης ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ και ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἀναλλοίωτος, ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν. Ἡ διαφθορὰ τῆς ἐννοίας και εἰκόνας τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ μεγάλην συμφορὰν διὰ μέσου τῶν ἐποχῶν. Ἐν Γερμανίᾳ, ἐπὶ τῆς πλήρους συμφορῶν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἀσεβοῦς τοῦ Χίτλερ διοικήσεως τῆς Χώρας ἐκείνης, εἶχεν ἀφανισθῆ ἡ Π. Διαθήκη ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα και αἱ ἐκδόσεις αὐτῆς και αἱ ἐπιστημονικαὶ μελέται και ἔρευναι σταματήσει. Χωρὶς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς Π. Διαθήκης εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήση κανεὶς τὴν φοβερὰν και δεινὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήση ὁ ἀνθρωπος, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης ἐξέλεξε τὴν ὁδὸν τοῦ Γολγοθᾶ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ἡδύνατο νὰ ἐκλέξῃ τὴν διὰ τοῦ Γολγοθᾶ ὁδόν. Ὅστις σπουδάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ, ἀναγινώσκει τοὺς Προφῆτας και κάμνει τὸν περιπάτον του εἰς τὸν κῆπον τῶν 150 ψαλμῶν τοῦ Ἱεροῦ Ψαλτῆρος τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ και ζητεῖ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς αὐτούς, οὗτος ἀνά πᾶν βῆμα θά συναντᾶται μετὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, θά διασταυροῦται, θά συνομιλῇ και θά διαλέγηται μετ' αὐτῆς οἰκειότατα, θά εὐρίσκη ἀναψυχὴν εἰς τὸν ἀρωματισμένον ὠραῖον κῆπὸν τῆς. Τὴν ἀγάπην αὐτὴν ἐγνώρισαν οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλὰ και πολλάκις κακομετεχειρίσθησαν αὐτὴν. Τοῦτο συμβαίνει και με πολλοὺς λαοὺς και με τὸν

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΣΦΑΓΙΑΣΘΕΝΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

Μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν ἐξόχως συγκινητικὴν ἐτελέσθη πρὸ ἡμερῶν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ παρουσία τοῦ κ. Νομάρχου Λέσβου, τοῦ Στρατ. Διοικητοῦ καὶ ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν Προϊσταμένων τῶν Δημ. Ὑπηρεσιῶν, τὸ ἐπίσημον μνημόσυνον τῶν σφαγιασθέντων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἔθνους Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων, Ἱερέων καὶ Μοναχῶν. Ὁ Ναὸς ἦτο κατὰ-μεστος κόσμος. Εἰς τὸ μέσον ὑπῆρχεν ἐπιβλητικὸν κενοτάφιον, καὶ ὁ Μητροπολίτης ὡς καὶ οἱ Ἱερεῖς ἔφερον πένθ μιν στολὴν. Τοὺς ὕμνους ἔψαλε, μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας, ἡ ὑπὸ τὸν κ. Μυρογιάννην ἐκκλησιαστικὴ χορωδία, ἡ ὅποια προκάλεσε βαθυτάτην κατάνυξιν.

Ἐτάφησαν τὰ ὀστᾶ τῶν 6 Μητροπολιτῶν Μυτιλήνης.

Εἰς τὸ τέλος ἐτάφησαν, μετὰ πάσης ἐπισημότητος, εἰς μαρμαρινὸν τάφον ἔξω τοῦ Ναοῦ, τὰ ὀστᾶ τῶν Μητροπολιτῶν Μυτιλήνης Δανιὴλ Μακρῆ (1676-1708), Νικοδῆμου Ἀϊναζῆ (1708-1722), Καλλινίκου (1722-1727) Κωνσταντίου (1727-1736), Ἀνθίμου Βερτομῆ (1737-1767), Γερασίμου (1767-1783).

Τὰ ὀστᾶ εὐρέθησαν, ὅλως συμπτωματικῶς, πρὸ διετίας εἰς μίαν ἄγνωστον κρύπτην τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Τιμὰς ἀπέδωκεν τμῆμα στρατοῦ καὶ ἡ Μουσικὴ τοῦ Ὀρφανοτροφείου. Κατὰ τὴν ταφὴν ἐρρίφθησαν, τιμῆς ἕνεκα, αἱ κεκανονισμέναι «ὀμοβροντίαι». Εἰς τὸ τέλος ἐψάλη τὸ «αἰωνία ἡ μνήμη» καὶ ὁ Ἐθνικὸς ὕμνος, καὶ κατόπιν ἐγένετο δεξιῶσις τῶν Ἀρχῶν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν.

Εἰς τὴν ὡς ἄνω τελετὴν, ὠμίλησεν καταλλήλως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης καὶ κατετέθησαν στέφανοι ἀπὸ μέρους τῆς Ἱ. Μητρο-

ιδικόν μας λαόν, οὐχ ἤττον καὶ μετὰ τὰ ἄτομα. Εἶναι τολμηρὸν νὰ κακομεταχειρίζηται κανεὶς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, νὰ παρανοῆ αὐτήν, μετὰ κουφότητος δὲ νὰ λαμβάνη τὸ ὄνομα τὸ Ἅγιον Αὐτοῦ, νὰ πλησιάξῃ Αὐτὸν ὡς τινα πολὺ οἰκεῖον, νὰ μεταχειρίζηται Αὐτὸν ὡς συνήθη τινά, κάτι ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν του ἢ καὶ ἀκόμη εὐτελέστερον καὶ ταπεινότερον, κατὰ τρόπον ταπεινόν, νὰ περιφρονῆ δὲ τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οὐδεμίαν χαρὰν δοκιμάζων ἐκ τῆς μετ' αὐτῶν ἀναστροφῆς.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ πρ. Κυθήρων ΜΕΛΕΤΙΟΣ

πόλεως καὶ τῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων Μυτιλήνης. Ὁ Σεβασμιώτατος, μεταξύ ἄλλων, εἶπε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: Ἡ Ἱ. Μητρόπολις ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἐν ἱερὸν καθῆκον πρὸς τοπικοὺς Ἱεράρχας, ὡς εἶναι ἡ κατάθεσις εἰς κοινὸν μαρμάρινον τάφον, ἀνεγερθέντα ἔξω εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ναοῦ, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν παλαιῶν Ἱεραρχῶν τῆς, τῶν ὁσῶν ἐξ Μητροπολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἐποίμαναν τὴν Μητρόπολιν Μυτιλήνης κατὰ τὰς πλέον δυσκόλους ἡμέρας τῆς Τουρκοκρατίας, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1673 μέχρι τοῦ 1786. Οἱ Ἱεράρχαι οὗτοι εἶχον ταφῆ εἰς τὸν πλεόν δυσκόλους ἡμέρας τῆς ὁποῖος ἀνεκαλύφθη συμπτωματικῶς πρὸ διετίας ἐδῶ εἰς τὸν σῶ-λέαν τοῦ Ναοῦ καὶ κάτωθεν τῆς πλακῆς, τῆς φερούσης τὸν δικέφα-λον ἀετόν. Ὁ τάφος ἔχει μορφήν κρύπτῃς καὶ φέρει τὰς ἐξῆς διαστά-σεις: Ὑψὸς 1.80' μ. πλάτος 0,68 μ. καὶ μῆκος 2.20 μ. Εἰς τὸ δυ-τικὸν μέρος αὐτοῦ καὶ κάτωθεν ἀκριβῶς τοῦ ἀνοίγματος ὑπάρχει μαρμάρινος θρόνος, ἐφ' οὗ ἐτίθητο ὁ νεκρὸς τοῦ ἀρχιερέως, κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ὁ νεκρὸς τοῦ κηδευομένου ἀρχιερέως, ὅστις, κατὰ τὰ τότε κρα-τοῦντα, ἴστατο καθήμενος μετὰ πλήρη τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν του, κατεβιβάζετο εἰς τὴν κρύπτῃν καὶ ἐτίθητο ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου δίφρου. Ἐκλείετο κατόπιν ἡ κρύπτῃ ἐρμητικῶς διὰ τῆς ἐναποθέ-σεως ἐπὶ τοῦ ἀνοίγματος τῆς πλακῆς, ἐφ' ἧς ὁ δικέφαλος ἀετός. Μετὰ πάροδον ἐτῶν, ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ διάδοχός του, ἐπαναλαμ-βάνετο τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Ὁ τάφος, ὡς ἀπέδειξαν αἱ γενόμεναι ἱστορικαὶ ἐρευναι, ἦτο ἐν χρήσει ἀπὸ τοῦ 1706 μέχρι τοῦ 1783, δεχθεὶς τὰ λείψανα τῶν κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἀποβιωσάντων Ἱεραρχῶν τῆς Μυτιλήνης. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἱεράρχαι ἐνεταφιά-ζοντο ἔξω τοῦ Ναοῦ καὶ ὀπισθεν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ὁπότεν ἐ-σχάτως μετεφέρθησαν εἰς ἄλλην θέσιν, πρὸς διεύρυσιν τοῦ προαυ-λίου.

Ὅλοι οὗτοι, τῶν ὁποίων τὰ ὁστὰ θὰ καταθέσωμεν εἰς τὸ μνημεῖον, ὑπῆρξαν ὄχι μόνον θρησκευτικοὶ ἡγέται, ἀλλὰ καὶ ἐθνι-κοὶ ἄνδρες, ἀγωνισθέντες μετὰ αὐτοθυσίαν καὶ αὐταπάρνησιν διὰ τὴν δίκαιον ὀρθομένην Ὀρθοκρίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δούλην τότε Πατρίδα.

Μέσα εἰς ἐκείνην τὴν μακρὰν καὶ ἀσέλγηνον καὶ ζοφώδη νύκτα τῆς μακρᾶς δουλείας, εἶχον πάντοτε ἀγρυπνον τὸ βλέμμα καὶ προσε-πάθουν ὡς καλοὶ οἰακοστροφοὶ νὰ κυβερνήσουν τὸ κλυδωνιζόμενον σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τοῦτο ἐφρόντιζον νὰ κατευνάζουν τὴν μανίαν τοῦ τυράννου, νὰ προλαμβάνουν, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς ἐξισλαμίσεις, νὰ γλυκαίνουν τὸν πόνον τοῦ λαοῦ, νὰ σπογγίζουν τὰ δάκρυα τῆς πονεμένης πατρίδος, νὰ ἀκούουν τοὺς ἀλαλήτους στεναγμούς τῆς, νὰ στέλνουν πρὸς τὸν Θεὸν τὰς προσευχὰς τοῦ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

XV

Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ

Οί Πατέρες, οί θεμελιακοί αὐτοὶ ὀργανῶται τῆς μοναχικῆς πολιτείας, θεσπίζοντες σὰν ἀπαραίτητο ἐφόδιο τοῦ μοναχοῦ καὶ τὴν ἀκτημοσύνη ξεκίνησαν ἀπ' τὴν ζωνρὴ ἐπιθυμία ν' ἀπαλλάξουν αὐτὸν ἀπὸ ἓνα ἐπικίνδυνο ψυχικὸ ἐχθρό: Τὴν ὕλη. Ἀφεταιριακὴ τῶν σκέψις ἦτο τὸ ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ προσκόλλησις στὴν φθαρτὴ καὶ μάταιη ὕλη ὑψώνει τεράστια τείχη καὶ ἐμποδίζει τὴν ὁμαλὴ ἐξέλιξι τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Γνωρίζοντες ἀριστα οἱ ἔμπειροι αὐτοὶ τῶν ψυχῶν ποδηγέται πὼς τὸ χρῆμα καὶ τὰ κτήματα ἀποτελοῦν ἓνα ἰσχυρὸ μαγνήτη, ποῦ ἐλκύει τὴν ψυχὴ ἀπομακρύνοντάς τιν ἀπὸ τίς ὑψηλές τῆς ἐνασχολήσεις, καὶ ἀκόμη πὼς ἡ ὕλη ἐμποδίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τοῦ νὰ βαδίση τὴν «στενὴν καὶ τεθλιμμένην» ὁδὸν τῆς ἐν Χριστῷ ἀφιερῶσεως, ὠρῖσαν τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ὄρον ἀπαράβατον γιὰ τὴν τελείωσι τῆς μοναχικῆς ὁμολογίας. Δὲν διέφευγε τῆς προσοχῆς τῶν ὅτι ὁ πλοῦτος «δραπέτης ἐστὶν ἀγνώμων, ἀνδροφόνος ἀμείλικτος, θηρίον ἀτιθάσσευτον, κρημνὸς πανταχόθεν ἀπότομος διηνεκῶς κυμάτων γέμων, πέλαγος ὑπὸ μυρίων ἀνέμων διακοπτόμενον, τύραννος χαλεπῶς ἐπιτάττων, δεσπότης βαρβάρου τινὸς χαλεπώτερος...», ὅπως τόσο χαρακτηριστικὰ λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος (P.M. 51, 82). Εἶχαν πληροφορηθῆ ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς Ἁγ. Γραφῆς, πὼς «δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον δὲν ἐδίστασαν διόλου νὰ ἀπαλείψουν τελείως ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ τὸ ἐμπόδιο, ποῦ ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ τοὺς ἐφραττε τὸν δρόμο τοῦ παραδείσου. Ἔτσι ἐζήτησαν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εἶχαν ὡς κατ' ἐξοχὴν σκοπὸν τῶν ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν νὰ κερδίσουν μὲ ἄσκη-

---

λαοῦ διὰ μίαν ταχεῖαν λύτρωσιν, νὰ στηρίξουν τοὺς Χριστιανοὺς τῶν, νὰ τοὺς παρηγοροῦν, νὰ τοὺς διδάσκουν, νὰ τοὺς νοουθετοῦν, νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἔστω στοιχειώδη μόρφωσιν τῶν παιδιῶν, νὰ γαλουχοῦν τοὺς νέους μὲ τὰ ὄνειρα τῆς φυλῆς καὶ νὰ πράττουν τὸ πᾶν διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ διὰ νὰ προετοιμάσουν τὸ ὑπόδουλον Γένος διὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς ἐπαστάσεως τοῦ 1821.

σι κι' ἀγῶνα ἰσόβιο τὴν ἐπουράνιο βασιλεία, νὰ ἀπαρνηθοῦν κάθε τι τὸ ὑλικό, ἐγκολπούμενοι τὴν ἀκτημοσύνη.

Καὶ ἐδῶ πάλιν τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροήν. Ὁ Κύριος ἐξῆσεν ὡς ἀκτήμων. Οὐδέποτε ἀπέκτησε κινήτᾳ ἢ ἀκίνητᾳ. Ἀπεναντίας, διεκήρυξε πῶς «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πού τὴν κεφαλὴν κλίνῃ». Πράγματι, ὁ Κύριος ὑπῆρξεν ὁ κλασσικὸς ἀκτήμων. Τίποτε ἰδικόν Του δὲν εἶχε. Ἐξῆ ἀπὸ τὸ κοινὸ ταμεῖο τῆς ομάδος τῶν μαθητῶν Του, πού τὸ κρατοῦσεν ὁ Ἰούδας. Εἶχε ἐφαρμόσει δηλ. ἀντὶ τῆς ἀκτημοσύνης τὴν κοινοκτημοσύνη στὰ ὀλίγα ἀπαραίτητα ἐφόδια γιὰ τὴν πορεία τοῦ βίου. Κανεὶς δὲν εἶχε τίποτε δικό του, καὶ ὅλα ὅσα ὑπῆρχον, ἦσαν γιὰ ὅλους μαζί κοινά. Ὑστερα δὲν εἶναι χωρὶς σημασία τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος προσδιώρισε γιὰ ὅσους θὰ ἠθελαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ νὰ γίνουν διάδοχοί Του στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κληρονομίας τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὴν ἀκτημοσύνη καὶ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε περιττὸ ὑλικὸ βάρος, πού μοιραῖα ἐπιθέτει στοὺς πνευματικὸς ὤμους τῶν ἀνθρώπων ἢ οἰαδήποτε ὑλικὴ μέριμνα. «Ὑπαγε —εἶπε— πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, διάδος πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι». Ἔτσι πρῶτος ὁ Κύριος γιὰ τὸν ἑαυτὸν Του καὶ τοὺς μαθητάς Του ἐθέσπισε τὴν ἀκτημοσύνη ὡς ἓνα μέσο, πού ὀδηγεῖ εὐκολώτερα τὰ ἀνθρώπινα βήματα πρὸς τὸν οὐρανό. Καὶ αὐτὸ Του τὸ παράδειγμα ἐζήτησε νὰ μιμηθοῦν καὶ ν' ἀκολουθήσουν καὶ οἱ διάδοχοί Του καὶ οἱ γνησιώτεροι ὀπαδοί Του. Ἀποστέλλοντας κάποτε σὲ ἱεραποστολικὴ περιοδεία τοὺς μαθητάς Του τοὺς εἶχε συστήσει: «Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὀδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ράβδον». Καὶ τὴν ἐντολήν Του αὐτὴ τὴν ἐτήρησαν ὅλοι οἱ ἀφιερωμένοι σ' Αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Παύλου μέχρι τοῦ τελευταίου μοναχοῦ. Μὲ πολλὴν ἱκανοποίησιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διεκήρυττε ὅτι «ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς» ἐπεθύμησε ποτέ, ἀποδεικνύοντας ἔτσι πόσο μακρὰ εἶχε κρατήσει τὴν ψυχὴ του ἀπὸ κάθε ματαία καὶ γηϊνὴ προσκόλλησι, πούλι ἀδέσμευτο, ἔτοιμο κάθε στιγμὴ νὰ πετάξῃ πρὸς τὰ οὐράνια σκηνώματα. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μπροστὰ στὸν χωλὸ δὲν ἐθεώρησε ὑποτιμητικὸ νὰ ὁμολογήσῃ σαφῶς πῶς «ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι». Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἦτο γι' αὐτοὺς νόμος καὶ ἐντολή.

Καὶ ὄχι μόνο γι' αὐτοὺς πού εἶχαν ἀφιερῶσει τὴν ζωὴ των στὸ

ἔργο τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκ πληροφορίας ποῦ μᾶς διέσωσαν οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μαθαίνουμε, πὼς στὴν πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα, τότε ποῦ οἱ πρῶτοι εὐλογημένοι χριστιανοὶ ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιαστικῆς τάσεως καὶ ὅλοι μαζί ἐνοιῶσαν σὰν νὰ ἀποτελοῦσαν μιὰ οἰκογένεια, τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶχε θεσπισθῆ ἡ κοινοκτημοσύνη, ποῦ γιὰ τὸν καθένα ἐσήμαινε πραγματικὴ ἀκτημοσύνη. Ἦτο τότε ἡ ἐποχὴ ποῦ «τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά μία καὶ οὐδεὶς τι ἔλεγεν ἴδιον αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' εἶχον ἅπαντα κοινὰ». Τί ὁμορφὴ συνήθεια. Πόσον εὐκολώτερη γίνεται ἔτσι ἡ ζωὴ. Πόσο φαρδύτερος ὁ δρόμος πρὸς τὴν τελείωσι.

Ἀργότερα ὅμως, ὅταν οἱ ἐνθουσιαστικῆς τάσεως ἐξέλιπαν καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ εἰς τοὺς κόλπους τῆς μεγάλης μάζας προσηλύτων καὶ ἡ στάθμη τῆς ποιότητος τῶν χριστιανῶν ἔπεσε σὲ χαμηλὰ ἐπίπεδα, ὁ θεσμὸς τῆς ἀκτημοσύνης δὲν μπορούσε πιά νὰ βρῆ εὐκολὰ ὁπαδοὺς ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν πολλῶν πιστῶν. Ἐπαυσε πιά νὰ ὑπάρχει «ψυχὴ καὶ καρδιά μία». Ἔτσι δὲν ὑπῆρχε καὶ ἡ προσπάθεια γιὰ νὰ ἔχουν ὅλοι «ἅπαντα κοινὰ». Μόνο σὲ μιὰ ἰδανικὴ κοινωνία, ποῦ θὰ ἦτο ποτισμένη μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ζήσῃ σὲ ὅλη τῆς τὴν ἔκτασι τὴν ἐπίγειο ζωὴ τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μιμηθῆ μὲ πληρότητα τὸ παράδειγμά Του, θὰ μπορούσε νὰ βρῆ ἔδαφος ἐφαρμογῆς ἡ ἀκτημοσύνη. Καὶ σὰν τέτοια κοινωνία ἀγάπης καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ παρουσιάστηκε τότε ὁ Μοναχισμὸς, ἡ ἀγγελικὴ πολιτεία.

Μέσα εἰς τὸ Κοινόβιο δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ εὐδοκιμήσῃ ξεχωριστὴ γιὰ τὸν καθένα κτήσις. Δὲν ἠμπορεῖ ὁ μοναχὸς νὰ θεωρῆ ὀρισμένα πράγματα σὰν ἀποκλειστικὰ ἰδικά του, ξεχωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Βασικά, γιὰ τὴν ἀφιερωμένη στὸν Κύριο ψυχὴ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι γιὰ τὸν μοναχὸ τὸ ἅπαν. Ὁ μοναχὸς ζῆ σὲ ἄλλους κόσμους. Πετᾷ, μετεωρίζεται. Ἀναπνέει τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι προσκολλημένος στὸν ἐπουράνιο Νυμφίον του. Αὐτὸν ἔχει Κύριον καὶ Δεσπότην του. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν ταυτόχρονα νὰ εἶναι προσκολλημένος καὶ πρὸς τὴν ὕλη, πρὸς πράγματα φθαρτὰ καὶ μάταια; Ἐφ' ὅσον τὰ χρήματα «ὄργανον τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου τυγχάνει» (Β.Ε.Π.Ε.Σ 35, 228) τότε τί ἀξία μπορεῖ νὰ ἔχουν γιὰ τὸν μοναχό; Καμμιά, ἀπολύτως καμμιά. Ἐκεῖνο ποῦ παρατηρεῖται στοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τὸ νὰ προσκολλῶνται δηλαδὴ σὲ πράγματα ὕλικα, εἴτε χρήματα, εἴτε περιουσίες, εἴτε ἄλλα πράγματα, πρέπει νὰ εἶναι ἄγνωστο γιὰ τὸν μοναχό.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

ΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΝΟΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Ἐχομεν ἤδη ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἐνορία δύναται νὰ γίνῃ ἐν ἀπέραντον πεδίον ποιμαντικῶν δραστηριοτήτων καὶ νὰ δώσῃ οὕτω τὴν εὐκαιρίαν συμμετοχῆς εἰς ὅλα τὰ μέλη της¹.

Τοῦτο δὲν ἔχει ἀπλῶς μίαν πρακτικὴν σημασίαν· δὲν πρόκειται δηλαδὴ ἐνταῦθα διὰ ἀναζήτησιν καὶ ἐξεύρεσιν ἐθελοντικῶν στελεχῶν καὶ ἐργατικῶν χειρῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐνορίας· πρόκειται διὰ κάτι πολὺ σημαντικώτερον καὶ οὐσιωδέστερον. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐνορίας, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν ἐνοριτῶν εἰς τὴν ὅλην ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς δραστηριοποιήσεως τῶν μελῶν της, διὰ τῆς ἀναλήψεως ὑπ' αὐτῶν εὐθύνης. Τὸ γεγονός αὐτὸ καθιστᾷ τοὺς ἐνορίτας συνειδητὰ καὶ ὑπεύθυνα, δηλαδὴ ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας².

Διὰ τῆς ἰδρύσεως Ἐνοριακῶν Κέντρων Νεότητος δίδονται ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἐνορίαν νέαι δυνατότητες δραστηριοποιήσεως μεγάλου ἀριθμοῦ ἐνοριτῶν. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφερθῶμεν πρῶτον εἰς τοὺς ἐνορίτας ἐκείνους, πού συνιστοῦν τὸν φορᾶ τοῦ Κέντρου Νεότητος, δηλαδὴ τὴν εἰδικὴν Ἐνοριακὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὰ θέματα τῆς Νεότητος.

1. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Αἱ προϋποθέσεις τοῦ Ποιμαντικοῦ ἔργου I, σελ. 12.

2. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 6.

Αὐτὸς ἀπὸ τὴν στιγμή πού θὰ ὑποσχεθῇ τὴν ἀφιέρωσιν, πρέπει νὰ γίνῃ ξένος πρὸς κάθε τι κινήτῳ ἢ ἀκίνητῳ. Θὰ πρέπει δηλαδὴ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συνείδησιν πῶς τίποτε δὲν τοῦ ἀνήκει. Καὶ πῶς ὅ,τι ἔχει, ἀνήκει πιά στὴν Ἀδελφότητά του, στοὺς ἀδελφοὺς καὶ στὴ Μονή του. Θὰ τὰ χρησιμοποιεῖ ὅλα, ὄχι ὁμως σὰν δικά του, ἰδιοκτησία του, ἀλλὰ σὰν ἀνήκοντα εἰς ὅλους ἀπὸ κοινοῦ. Ἔτσι θὰ φθάσῃ στὴν ἐθελουσία ἀκτημοσύνη, πού κατὰ τὸν Ἀββᾶ Ὑπερέχιου εἶναι πολῦτιμος θησαυρός. «Θησαυρός μοναχοῦ ἢ ἐκούσιος ἀκτημοσύνη».

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, ἐξασφαλίζει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν ἐνοριακὸν χαρακτῆρα τοῦ Κέντρου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποτελεῖ τὸ Κέντρον Νεότητος ἔκφρασιν τῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας, καρπὸν τῆς ποιμαντικῆς τῆς φροντίδος, ἐκδήλωσιν τῆς μητρικῆς αὐτῆς στοργῆς διὰ τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῆς.

Ἡ Κεντρικὴ αὐτὴ ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν εὐθύνην διὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς ὅλης ἐργασίας, ἐντὸς βεβαίως τῶν γενικωτέρων προγραμμάτων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγεται ἡ ἐνορία καί, πρὸ παντός, ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Διαχειρίζεται ὑπευθύνως τὰς οἰκονομικὰς ὑποθέσεις τοῦ Κέντρου Νεότητος καὶ φροντίζει διὰ τὸν καλὸν ἐξοπλισμὸν αὐτοῦ, ἀναλόγως πάντοτε τῶν ἐκάστοτε τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν εἰδικωτέρων συνθηκῶν ἐκάστης περιφερείας.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἐνοριακὴ ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ ἀντιγράψῃ τὸν τρόπον ἐργασίας τῶν Διοικητικῶν Συμβουλιῶν τῶν διαφόρων συλλόγων καὶ σωματείων. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας δυνατότητος τῆς περιοχῆς, προκειμένου νὰ προγραμματίσῃ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Κέντρου καὶ νὰ καθορίσῃ τοὺς τομεῖς δραστηριότητος αὐτοῦ. Τὰς δυνατότητας π.χ. τοῦ Δήμου ἢ τῆς Κοινότητος, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν παραγόντων. Θὰ ἦτο λόγου χάριν ἄνευ πρακτικῆς καὶ οὐσιαστικῆς ἀκόμη σημασίας ἡ δημιουργία δανειστικῆς βιβλιοθήκης εἰς μίαν περιοχὴν, ὅπου ὁ Δήμος διαθέτει σχετικὴν βιβλιοθήκην, καὶ μάλιστα καλῶς ὀργανωμένην. Τὸ Κέντρον Νεότητος πρέπει εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νὰ ἔλθῃ ἄρωγός εἰς τὸ ἔργον τῆς ὑφισταμένης βιβλιοθήκης διὰ τῆς συμπληρώσεως τῶν τυχόν ἐλλειμμάτων αὐτῆς ἢ διὰ τῆς συμβολῆς εἰς τὴν δημιουργίαν ὑγιоῦς ἀτμοσφαιρας εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἤδη λειτουργούσης βιβλιοθήκης. Ἡ τυχὸν ἀνάπτυξις παραλλήλου δραστηριότητος εἰς τοὺς αὐτοὺς τομεῖς ἀπὸ μέρους τοῦ Κέντρου Νεότητος, μάλιστα ἀνεξαρτήτως καὶ κεχωρισμένως τῶν ἄλλων τοπικῶν παραγόντων, θὰ μετέφερε τὴν ἐνορίαν εἰς ἓνα ἐπίπεδον ἀνταγωνισμοῦ. Εἰς τοιοῦτος ἀνταγωνισμός, εἰς τὴν πατρίδα μας τοῦλάχιστον, ὅπου διακηρύσσεται ὅτι τὸ ἔθνος μας, δηλαδὴ ὁ λαός μας καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ, ταυτίζεται μὲ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ συνείδησις συναποτελεῖ μετὰ τοῦ Ὁρθοδόξου φρονήματος τὰς δύο ἐκφράσεις τῆς ζωῆς τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀπαράδεκτος. Ἀκόμη καὶ εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ὑφιστάμεναι δυνατότητες δὲν χρησιμοποιοῦνται συμφῶνως πρὸς τὸ εὐρύτερον πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας μας, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς Αὐτὴν νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ ἔργον τῶν διαφόρων παραγόντων

τὰ στοργικά Της βλέμματα. Ὡς πνευματικὸν «ἄλλας», ὡς «ζύμη» τοῦ ἔθνους μας καὶ τοῦ λαοῦ μας καλεῖται ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετικῶς ἐπὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν, νὰ βοηθήσῃ αὐτὰς νὰ ἀναζητήσουν καὶ νὰ ἐξεύρουν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καὶ τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τῶν. Ὁφείλει νὰ προσβλέπη πρὸς ὅλους ὡς πρὸς φορεῖς τοῦ πνεύματος Αὐτῆς καὶ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν χαρακτῆρα ἐκκλησιαστικόν.

Ἐκτὸς τούτου, ἔργον τῆς κεντρικῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ διεκπεραίωσις τῆς ὅλης ἐργασίας ὑπὸ μόνον τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει πολὺ περισσότερον νὰ γίνῃ ἀφετηρία διὰ τὴν δραστηριοποίησιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἐνοριτῶν. Ἐκαστοῦ μέλους τῆς δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὑπευθύνως ἓνα τομέα δραστηριότητος τοῦ Κέντρου μὲ σκοπὸν τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἄλλων συνεργατῶν, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον ἐκάστου τομέως. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δύναται νὰ ποικίλῃ, ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων δυνατοτήτων καὶ ἀναγκῶν.

Πρὸς μεγαλύτεραν διασάφησιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων θὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὡς παράδειγμα τὸ Ἐνοριακὸν Κέντρον Νεότητος Ἐνορίας Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς.

Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσω ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι κατὰ τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν, δὲν ἔχομεν τόσον πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ μέχρι τοῦδε ἐπιτευχθέντα, ἀλλὰ, κυρίως, τὰς θεωρητικὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων οἰκοδομεῖται ἡ ὅλη ἐργασία μας καὶ τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦμεν, ἀσχέτως πρὸς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρισκόμεθα σήμερον.

Συνεπῶς, ἐὰν ὀμιλῶμεν ἐνταῦθα περὶ μιᾶς προσπαθείας, ἢ ὁποία εἶναι εἰς ἡμᾶς οἰκεία, δὲν πράττομεν τοῦτο διὰ λόγους προβολῆς, οὔτε μὲ τὴν διάθεσιν νὰ ὑποτιμήσωμεν ἄλλας παρομοίας ἐργασίας³. Ἀντιθέτως, ἔχομεν πλήρη συναίσθησιν, ὅτι καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ παρουσιάζει πολλὰς ἐλλείψεις καὶ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποδόσει πλουσίους καρπούς.

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

3. Θὰ διηκολύνη δὲ πολὺ τὴν συστηματικὴν μελέτην τοῦ παρόντος θέματος, ἐὰν οἱ ἀδελφοὶ συνεφημέριοι ἠδύναντο νὰ μᾶς πληροφορήσουν περὶ τυχόν ἰδικῶν τῶν παρομοίων προσπαθειῶν, καὶ τῆς ἐν γένει ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐμπειρίας τῶν, καθὼς καὶ τῶν πολυτίμων σχέψεων αὐτῶν διὰ τὰ ὅσα ἐκτίθενται ἐνταῦθα.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΗΜΕΡΙΝΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ*

III

Ἡ εὐρυτάτη ἐξάπλωσις τῶν τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων κυρίως εἰς τὸν δυτικὸν λεγόμενον κόσμον ἔχει βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου ζωῆς τῶν ἀτόμων. Ἰσχυσε νὰ μεταβάλη ἰδεολογίας καὶ ἀξίας καὶ νὰ διαταράξη μονίμως καὶ αὐτὸν τὸν ψυχοσυναισθηματικὸν κόσμον τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων. Εἶπομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ μας διακρίνεται διὰ τὴν ἄνευ προηγουμένου ἐξάπλωσιν τῶν τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων ἢ ἀγαθῶν». Ἡ ἐξάπλωσις αὐτῆ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μαζικῆς παραγωγῆς, ἀλλ' ἀπαιτεῖ καὶ μαζικὴν κατανάλωσιν. Ἐὰν ὅμως τὸ βασικώτερον γνώρισμα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου εἶναι ὅτι ἐπιδιώκει τὴν ἀπόκτησιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἀγαθῶν», τότε δυνάμεθα εὐστόχως νὰ χαρακτηρίσωμεν αὐτὸν ὡς κυρίως καταναλωτὴν. Εἶναι τόσον θλιβερόν ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ἔγινεν ἀ ν θ ρ ω π ο ς κ α τ α ν α λ ω τ ῆ ς» καὶ ἡ κοινωνία του αὐτῆ «κοινωνία τῆς μαζικῆς καταναλώσεως». Εἶναι πολὺ θλιβερόν. Ἡ τοιαύτη κοινωνία ἐξαναγκάζει ἐμμέσως τὸν ἄνθρωπον κατὰ τρόπους ἐξευτελιστικούς τῆς ὀντότητός του — ἀρκεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὰς χρησιμοποιουμένας μεθόδους διαφημίσεως — νὰ τὴν διατηρῇ καὶ νὰ τὴν αὐξάνῃ, χωρὶς ὁ ἴδιος ν' ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὑποκύπτει εἰς τοὺς νόμους τῆς καταναλώσεως.

Αὐτὴ ὅμως εἶναι μία συγκλονιστικὴ κατάπτωσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ὑπάρχουν ἄνθρωποι — καὶ ὑπάρχουν πράγματι πολλοὶ — οἱ ὅποιοι, ἀποχαυνωμένοι πρὸ τῆς τηλεοράσεως, πείθονται ὑπὸ μιᾶς σαγηνευτικῆς νέας ν' ἀγοράσουν ἓν νέον μοντέλλον αὐτοκινήτου ἢ κάτι ἄλλο (αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας «προηγμένας» χώρας) εἶναι νὰ θρηνῇ κανεὶς. Ὡς κυρίως καταναλωτῆς, ὁ ἄνθρωπος κινεῖται μόνον πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν» τῶν. Αἱ ἀνάγκαι δὲ αὐταὶ δὲν εἶναι πραγματικά, διότι ὁ καταναλωτικὸς μηχανισμὸς (διαφημίσεις κ.λ.π.) παρουσιάζει καὶ τὰ πλέον ἀπίθανα πράγματα ὡς ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ὅταν κανεὶς σκεφθῇ τὸ γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τόσον περισσότερον ἐλεύθερος, ὅσον ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχει, ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀξιοθρήνητον θέσιν τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν κατανα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 360 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

λωτικὴν κοινωνίαν. Τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα μεταβάλλονται εἰς ἀνθρωπίνην μᾶζαν, διότι ἡ κοινωνία αὕτη ἔχει μαζικὸν χαρακτῆρα.

Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν σύγχρονον βιομηχανικὴν κοινωνίαν ἔχει ὡς κυρίαν ἐπιδιώξιν του τὴν ἐπίτευξιν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας ἀνέσεως. Ἡ ἄνεσις γίνεται ἡ ὑπερέχουσα ἀξία, ἐφ' ὅσον φέρει, δῆθεν, τὴν εὐτυχίαν. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως κλονίζει τὴν ὄντοτήτά του ὄχι μόνον καταβιβάζων τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀξιῶν του τόσον χαμηλά· κινδυνεύει καὶ ἐκ τῆς ἐπαφῆς του μετὰ τῶν τεχνικῶν «ἀγαθῶν», τὰ ὁποῖα τὸν περιβάλλουν. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐνθυμοῦμαι ἓνα βαθυστόχαστον ἀφορισμὸν· «Ὁ ἄνθρωπος χάνει τόσον περισσότερον τὴν συνειδήσιν τῆς βαθυτέρας πραγματικότητός του, ὅσον περισσότερον ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν μηχανικῶν «ἀγαθῶν», τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν μίαν ζωὴν ὕλικῶς ἄνετον». Ἡ βασικὴ λέξις ἐδῶ εἶναι «ἐξαρτᾶται». Καὶ τὸ τραγικὸν εἶναι ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος δὲν διακρίνει, ὅτι ἐνῶ νομίζει ὅτι εἶναι κύριος τῶν «ἀγαθῶν» του αὐτῶν, ἐν τούτοις ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῶν. Ὅταν εὐρίσκειται κανεὶς ἐπὶ ὥρας καθηλωμένος πρὸ τῆς τηλεοράσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτῆν. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ εἴπουν ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀγαποῦν περισσότερον εἰς τὸν κόσμον εἶναι τὸ αὐτοκίνητόν των, ἔχουν ἤδη ἀπολέσει βασικὰ στοιχεῖα τῆς «ἀνθρωπιᾶς» των.

Ἡ ἐξάρτησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν τεχνικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει, εἶναι τόσον ἐπικίνδυνος, διότι δὲν συνέβαλε καθόλου εἰς τὴν δημιουργίαν των. Καὶ ὁ ἀγρότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐξαρτᾶται ὅμως κατ' ἀνάγκην. Ὁ ἀγρὸς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ζωὴ του. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον ὅμως διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον τῶν πόλεων μὲ τὰ τόσα «ἀγαθὰ» καὶ τὰς ἀνέσεις του, τὰ ὁποῖα δίδει «ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ». (Ματθ. ις', 26). Ἔνεκα τούτου, εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας βιομηχανικῶς κοινωνίας, οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶναι ἐξωστρεφεῖς. Ὁ ἐξωστρεφὴς ἄνθρωπος ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποῖαν κάμνει, παρὰ διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Αἱ ἀνώτεροι δυνάμεις τῆς ψυχῆς του ἀτονοῦν. Αἱ σχέσεις του μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἶναι τυπικαί. Γενικῶς εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὰ γήινα. Θεωρεῖ τὴν ἐπαφὴν του μετὰ τοῦ οὐρανοῦ μωρίαν. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐποχὴ μας δημιουργεῖ συνεχῶς τοιοῦτου εἴδους ἀνθρώπους, δύναται ν' ἀναλογισθῆ κανεὶς τὴν πνευματικὴν ρηχότητα τοῦ σημερινοῦ κόσμου.

Τὸ καταναλωτικὸν πνεῦμα διαποτίζει ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς μαζικῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ τὰς ἄλλας ἀνεπτυγμένας βιομηχανικῶς κοινωνίας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, πα-

ραττηρεῖ κανεῖς τὸ φαινόμενον τῆς καταναλώσεως καὶ αὐτῆς τῆς τέχνης. Τὰ ἔργα τέχνης — εἴτε πίνακες εἶναι, εἴτε μουσικά, εἴτε ἄλλα ἔργα — δὲν ἀποτελοῦν μέσα αἰσθητικῆς συγκινήσεως καὶ πνευματικῆς ἐξάρσεως, ἀλλ' ἱκανοποιήσεως τῶν αἰσθήσεων. Τὸ γεγονός τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται ἀντιληπτὸν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν συλλαμβάνουν τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς τέχνης. Ἄλλὰ τὸ καταναλωτικὸν — εὐδαιμονιστικὸν πνεῦμα εἰσέρχεται καὶ εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἀλλοιώνει μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε νὰ ὀδηγῆται ὁ θρησκευτὸν ἄνθρωπος εἰς ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐκτελεῖ τὰ «θρησκευτικά» του καθήκοντα διὰ νὰ ὠφεληθῆται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ! Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τῆς ἐκκοσμικεύσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸ τῆς καθαρᾶς ἀποστασίας. Ἡ νοοτροπία τοῦ ἐκκοσμικευμένου ἀνθρώπου ἐκφράζεται διὰ τῶν λόγων τοῦ Ἰακώβου, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὑπόδειγμα πιστοῦ Ἀμερικανοῦ. Εἶπεν ὁ στρατηγὸς κάποτε: «Εἶναι καλὸν νὰ πιστεύῃ κανεῖς». Δηλαδὴ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς θὰ ὠμίλει περὶ μιᾶς τραπέζης: Εἶναι καλὸν ν' ἀποταμιεύῃ κανεῖς εἰς αὐτὴν τὴν τράπεζαν (δίδει πολὺν τόκον)! Τὶ τραγικὴ πλάνη ὅμως! Ἄντι ὁ ἄνθρωπος νὰ αἰτῆ τὸν Θεὸν καὶ πλάστην του, νὰ εὐχαριστῆ Αὐτὸν ἀπαύστως διὰ τὰς ἀνεκδιηγήτους εὐεργεσίας Του πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ αἰτῆται τὴν χάριν Του, ἀποβλέπει εἰς ὠφελείας ἀπ' Αὐτοῦ! Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει κυριευθῆ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ὑλικῆς εὐδαιμονίας καὶ ἀνέσεως ἢ θ' ἀγνοήσῃ τὸν Θεόν, ἢ θὰ τὸν ἀναζητήσῃ βοηθὸν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν του. Θρησκεία ἀληθῆς, ἐννοεῖται, καὶ εὐδαιμονιστικὸν πνεῦμα δὲν συμβιβάζονται.

Δὲν εἶναι καθόλου παροδικὸν τὸ φαινόμενον τῆς καταπτώσεως τῶν ἡθῶν εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν παραδέχεται θεῖον ἡθικὸν νόμον ἀνώτερον αὐτοῦ, αἰώνιον, ἀκατάλυτον καὶ ἀναλλοίωτον, τότε ρυθμίζει τὴν προσωπικὴν του ἡθικὴν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του. Μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ ἄνθρωπος δικαιολογεῖ τὰς ἀμαρτίας του, θεωρῶν τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ἀσυμβίβαστον (ὡ τῆς μωρίας) πρὸς τὴν «πρόοδον» — ποίαν πρόοδον ὅμως; — τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ὁ σύγχρονος, ἐκκοσμικευμένος ἄνθρωπος «ἀγαπᾷ τὸν κόσμον» (Α' Ἰωάν. β', 15) καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ὅχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλ' ἐπαναστατεῖ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύσσων καὶ τὸν θάνατον Αὐτοῦ (ὡ τῆς βλασφημίας!) διότι τὸν ἐνοχλεῖ ἡ παρουσία Του! Τοῦτο πράττουν καὶ «θεολόγοι» ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν τὴν πίστιν εἰς Θεὸν Παντοκράτορα ὄχι ἀναγκαίαν πλέον! (Περὶ τῆς «νέας θεολογίας» ταύτης ὑπάρχει ἐκτενὴς ξένη βιβλιογραφία.)

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ
4.473 ΙΕΡΕΩΝ ΕΚ 39 Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1970

Α'. Ο ΙΕΡΕΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ-
ΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

1. Κατ' έτος τελούνται 1.359.976 Θ. Λειτουργίαι και λοιπαί 'Ακολουθίαι.
2. 1. 462 περίπου ιερείς ασχολούνται με τὸ ἔργον τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, ἐξομολογούντες 1.321.104 περίπου πιστοὺς ἑτησίως.
3. 1.097 κληρικοὶ ασχολούνται εἰς τὴν Διακονίαν τοῦ Θ. Λόγου καὶ πραγματοποιοῦνται 46.206 περίπου ὀμίλιαι, διαλέξεις καὶ λοιπαὶ πνευματικαὶ συγκεντρώσεις.
4. Περί τοὺς 2.213 κληρικοὶ διδάσκουν ὡς Κατηχηταὶ εἰς Κατηχητικὰ Σχολεῖα.
5. 109 κληρικοὶ διδάσκουν ὡς διδάσκαλοι ἢ καθηγηταὶ εἰς διάφορα Σχολεῖα.

Β' Ο ΙΕΡΕΥΣ ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

1. 506 περίπου ιερείς ασχολούνται εἰς φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα, Φυλακὰς κ.λ.π.
2. 1.620 ιερείς ἀπησχολήθησαν εἰς λοιπὰς φιλανθρωπικὰς ἐκδηλώσεις.

Ὅσον ὅμως καὶ ἀν αὐξάνῃ τὰς ἀνέσεις τοῦ ὀ ἀνθρώπου τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, ὅσον καὶ ἀν πληθύνῃ τὰ «ἀγαθὰ» του, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὰ «στολίζῃ τὸ κλουβί του», τὸ ὅποιον ὅμως θ' ἀναγκασθῇ κάποτε νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἀφοῦ ἔχει φθαρτὸν σῶμα καὶ «εἰς χοῦν ἐπιστρέψει».

Εἰς τὸ ἐπόμενονον θὰ διαγράψωμεν τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα μιᾶς πλήρους ἐπικρατήσεως τῆς τεχνοκρατίας καὶ τοῦ εὐδαιμονιστικοῦ πνεύματος ἀνὰ τὸν κόσμον.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΜΜ. ΠΕΠΠΑΣ Μ. Α.

3. Ἐκ τῶν διενεργηθέντων ἐράνων συνελέγησαν:
- α) Ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν 43.330 κουβέρτες διὰ τοὺς πληγέντας κατοίκους τῆς Ρουμανίας.
  - β) Ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς 27.000 τεμάχια ἱματισμοῦ διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν.
  - γ) Ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1.204.590 κυτία κονσερβῶν ἀξίας 9.581.375 δρχ. διὰ τοὺς πληγέντας κατοίκους τοῦ Πακιστάν.
  - δ) 3.402.719 δρχ. ὁμοίως διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Πακιστάν.
  - ε) Ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς Ἀ γ ά π η ς 9.608.473 δρχ.

Γ' Ο ΙΕΡΕΥΣ ΕΙΣ ΕΡΓΑ ΕΞΩΡΑ-ΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ

1. 1.522 περίπου ἱερεῖς διεκρίθησαν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Ἱ. Ναῶν, τὸν ἐξωραϊσμὸν καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν.
2. 260 ἱερεῖς διεκρίθησαν διὰ τὴν δημιουργίαν ἐνοριακῶν πνευματικῶν κέντρων νεότητος κ.λ.π.

Δ' Ο ΙΕΡΕΥΣ ΩΣ ΠΟΙΜΗΝ

1. 872 περίπου ἱερεῖς διεκρίθησαν εἰς τὴν ποιμαντικὴν μέριμναν τῆς οἰκογενείας.
2. 177 ἱερεῖς διεκρίθησαν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν διαφόρων κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ε'. Ο ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΟΝ

1. Ὁ ἱερεὺς π. Εὐστάθιος Ἀντωνίου, γεννηθεὶς τῷ 1882 ἐτῶν 89 τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου τυγχάνει ὁ γηραιότερος ἱερεὺς.
2. Ὁ ἱερεὺς π. Χρηστος Χρηστάκης, ἐφημέριος Ἀνατολικῆς Ἰωαννίνων ἔχει τὰ περισσότερα ἔτη χειροτονίας. Οὗτος ἐχειροτονήθη τὴν 27-8-1912, ἔχει δὲ ἐν τῇ ἱερωσύνῃ 59 ἔτη.
3. Ὁ ἱερεὺς π. Παναγιώτης Σκούρτης, ἐφημέριος Ἀγιονορίου Κορινθίας εἶναι ὁ πλέον πολύτεκνος ἱερεὺς, ἔχων δώδεκα (12) τέκνα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

216. Ἐπιτρέπεται ἡ τέλεσις τρισαγίου πρὸ τῆς θείας λειτουργίας εἰς ἄνθρωπον ποῦ ἀπέθανε κατὰ τὴν νύκτα; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Κ. Μουντάκη).

217. Κατ' ἔθιμον τελεῖται ἓνα τρισάγιον μόλις ἀποβιώσῃ τις. Δεύτερον τρισάγιον τελεῖται πρὸ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας καὶ τρίτον μετὰ τὴν ἐπιστροφήν ἐκ τοῦ κοιμητηρίου, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀπέθανε. Εἶναι τοῦτο ὀρθόν; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἐ. Ὑ.).

Κατὰ τὴν τάξι, ποῦ προβλέπεται ἀπὸ τὰ Εὐχολογία μας, στοὺς κεκοιμημένους ψάλλονται δύο τρισάγια: ἓνα στὸν οἶκο, πρὸ τῆς παραλαβῆς τοῦ νεκροῦ, καὶ ἓνα στὸν τάφο, μετὰ τὴν ἀπόθεσι τοῦ λειψάνου καὶ πρὸ τῆς καλύψεώς του. Τὰ ἄλλα, ποῦ μνημονεύονται στὶς ἐρωτήσεις, γίνονται σύμφωνα πρὸς τὰ τοπικὰ ἔθιμα. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ τρισάγιον εἶναι δέησις γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῆς ψυχῆς τοῦ κεκοιμημένου, τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν τέλεσί του καὶ ἄλλες, ἐκτὸς ἀπὸ τίς προβλεπόμενες ἀπὸ τὸ τυπικόν, φορές, πρὸ ἢ μετὰ τὴν θεία λειτουργία. Σὲ κηδεῖες, ἐπὶ παραδειγματι, ἱερέων ἢ ἀρχιερέων εἶναι γνωστό, ὅτι ἀναγινώσκονται πολλὰ τρισάγια ἀπὸ καθ' ἓνα ἀπὸ τοὺς προσερχομένους ἱερεῖς ἢ ἀρχιερεῖς, ἀδιακρίτως ὥρας καὶ ἀσχέτως πρὸς τὰ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν τάξι τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας καθοριζόμενα δύο τρισάγια.

218. Κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ νεκροῦ ἄλλοι ἱερεῖς ρίπτουν χῶμα καὶ ὕδωρ, ἄλλοι ἔλαιον, ἄλλοι οἶνον. Ποῖον εἶναι τὸ ὀρθότερον; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἐ. Ὑ.).

Κατὰ τὴν διάταξι τοῦ ἐντύπου Εὐχολογίου μετὰ τὴν ἀπόθεσι τοῦ λειψάνου στὸν τάφο (ὁ ἱερεὺς ἄρας χοῦν μετὰ τοῦ πτύου, σταυροειδῶς ἐπιρρίπτει ἐπάνω τοῦ λειψάνου, λέγων «Τοῦ Κυρίου ἢ γῆ...»). Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιχέει ἐπὶ τοῦ λειψάνου κανδήλαν ἢ τέφραν τοῦ θυμιατηρίου. Καὶ οὕτως καλύπτουσι ὡς σὺνηθες τὸν τάφον...». Στὰ χειρόγραφα παρατηροῦνται διάφοροι σχετικαὶ παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ συνεχίζονται μέχρι σήμερα ἀπὸ τοὺς ἱε-

ρεῖς κατὰ τόπους. Πρόκειται γιὰ παμπάλαια νεκρικά ἔθιμα, τὰ ὁποῖα παρελήφθησαν καὶ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ λατρεία καὶ τοὺς ἐδόθη νέα σημασία, ἀναλόγως πρὸς τὴν χριστιανικὴν περὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως διδασκαλίαν. Τὸ ἔντυπο ἐστηρίχθη σὲ ἓνα, ἴσως, χειρόγραφο καὶ διαιώνισε ἔτσι τὴν πράξιν, ποὺ διετάσσετο ἀπ' αὐτό, ποὺ σημειωτέον, δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀκριβεστέρα οὔτε ἡ ἀπὸ τὰ περισσότερα χειρόγραφα μαρτυρουμένη.

Κατὰ τὰ περισσότερα χειρόγραφα μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τοῦ λειψάνου στὸν τάφο, ποὺ συνήθως συνοδεύεται ἀπὸ τὸ τροπᾶριον τοῦ πλ. δ' ἤχου «Γῆ χανοῦσα ὑπόδεξι τὸν ἀπὸ σοῦ πλασθέντα...», ποὺ εὐρίσκεται στὰ Εὐχολογία μας στὴν νεκρώσιμο ἀκολουθία εἰς μοναχοῦς, ὁ ἱερεὺς «ἐπιχέει ἐπάνω τοῦ λειψάνου κανδήλαν, μεστὴν ὕδατος καὶ ἐλαίου (ἢ μόνον ἐλαίου), ποιῶν τύπον σταυροῦ τρίτον» [Βατοπεδίου 133 (744), 134 (745), Διονυσίου 450, Ἐσφιγμένου 208, Πατρ. Ἱεροσολύμων 375, Ἀγ. Σάββα 373 (261), 568, Σινᾶ 977, 978, 980, 981]. Κατ' ἄλλα χειρόγραφα ὁ ἱερεὺς «ἐπιχέει τὸ ἔλαιον» χωρὶς νὰ προσδιορίζεται ἂν αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ κανδήλαν (Διονυσίου 450). Κατ' ἄλλα ἐπιχέεται ἀπὸ τὸν ἱερέα «οἶνος καὶ ἔλαιον» [Ἀγ. Σάββα 369 (57)] ἢ «μύρον, οἶνος καὶ ἔλαιον» [Τ. Σταυροῦ Κων/λεως 615 (757)]. Τὴν σταυροειδῆ ἐκ τρίτου ἐπίχουσι συνώδευε ἡ ψαλμωδία τοῦ «Ἀλληλουῖα» ἐκ τρίτου, ὅπως στὸ βάπτισμα (Βατοπ. 133, Πατρ. Ἱεροσ. 375, Ἀγ. Σάββα 373, Σινᾶ 977) ἢ καὶ τὸ «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς» (Βατοπ. 133, 134, Διον. 450, Ἐσφιγμ. 208, Πατρ. Ἱεροσ. 375, Ἀγ. Σάββα 373, Σινᾶ 977, 980) ἢ τὸ «Ραντιεῖς με ὑσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι» (Διον. 450, Ἀγ. Σάββα 369, Τιμ. Σταυροῦ 615) ἢ τὸ «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς...» (Ἀγ. Σάββα 373) ἢ ἡ φράσις «Ἐλαιον ἀγαλλιᾶσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων...» (Ἀγ. Σάββα 373). Ἄλλοτε συνδυάζεται μὲ τὸ τροπᾶριον «Τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ σου φιλόνηρωπε...» (Βατοπ. 134, Διον. 450, Ἐσφιγμ. 208, Ἀγ. Σάββα 373, Σινᾶ 978, 981), μὲ περισσότερα τροπᾶρια ἢ μὲ δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω φράσεις καὶ τροπᾶρια.

Ὁ ἱερεὺς κατὰ πολλὰ χειρόγραφα δὲν ρίπτει στὸ λείψανον μόνον τὸ ἔλαιον ἢ τὸ ὕδωρ ἢ καὶ τὸν οἶνον, ἀλλὰ «μετὰ πτύου ἢ δικέλ-λας» καὶ «χοῦν», ἢ συνηθέστερον «πηλόν», καὶ «ποιεῖ σταυροῦ τύπον ἐπάνω τοῦ λειψάνου» (Διον. 450, Ἀγ. Σάββα 373, Σινᾶ 978). Κατ' ἄλλα χειρόγραφα δὲν ἔρριπτε ἔλαιον κλπ. ἀλλὰ μόνον πηλὸ ἢ χῶμα (Πάτμου 646, Σινᾶ 989). Κατ' ἄλλα ὁ πηλὸς δὲν ἔρριπτετο στὸ λείψανον, ἀλλὰ στὸν τάφο μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ (Πάτμου 646, Σινᾶ 974, 985). Ἡ ρίψις τοῦ χώματος ἢ τοῦ πηλοῦ συνοδεύετο καὶ πάλιν μὲ χωρία τῆς ἀγίας Γραφῆς ἢ τροπᾶρια,

ὅπως τὸ «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ...», «Τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ σου...» ἢ συνηθέστερον τὸ τροπάριον τοῦ Μεγάλου Κανόνος «Τὸν πηλὸν ὁ κεραμεύς...» (Διον. 450, Ἀγ. Σάββα 373, Πάτμου 646, Σινᾶ 974, 978, 985, 989).

Ὅσο γιὰ τὴν «τέφρα τοῦ θυμιατηρίου», γιὰ τὴν ὁποίαν ὀμιλεῖ τὸ ἐντυπο, δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ γνωστὰ χειρόγραφα. Σὲ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ λέγεται, ὅτι ὁ ἱερεὺς «θυμιᾷ τὸν τάφον σταυροειδῶς» (Ἀγ. Σάββα 568) ἢ ὅτι «σφραγίζει τὸν τάφον μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων οὕτως: «Αὕτη ἡ κατάπαυσις μου (ἢ σοῦ) εἰς αἰῶνα αἰῶνος...» («ἢ καὶ θυμιᾷ τὸν τάφον») ἔσωθεν» (Τ. Σταυροῦ 615), ἀλλὰ σὲ κανένα δὲν λέγεται ὅτι «ἐπιχέει... τὴν τέφραν τοῦ θυμιατηρίου».

Αὐτὰ ἐξετέθησαν λεπτομερῶς γιὰ νὰ δειχθῇ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ λεπτομερειακὸ παράδειγμα, ὅτι οἱ ἱερεῖς μας τηροῦντες τὴν μία ἢ τὴν ἄλλη πρᾶξι δὲν καινοτομοῦν οὔτε νεωτερίζουν, ἀλλὰ φυλάττουν τὶς τοπικὰ παραδόσεις πού μᾶς διεσώθησαν προφορικῶς, καὶ γραπτῶς στὰ χειρόγραφα, καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησι τῶν ἐντύπων. Ἡ πολυμορφία, ἐφ' ὅσον στηρίζεται στὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φοβίζη οὔτε νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ τὴν ἀποδοκιμάσωμε, ἐν ὀνόματι μιᾶς δῆθεν ὁμοιομόρφου λατρείας. Ὁμοιομορφος κατὰ πάντα ποτὲ δὲν ὑπῆρξε ἡ λατρεία μας. Τὸ δεῖχον καὶ τὰ χειρόγραφα, ἀκόμη καὶ στὸ παράδειγμα γιὰ τὸ ὁποῖο μιλήσαμε στὴν ἀπάντησι αὐτῇ. Μόνο τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι ἀπολύτως ὅμοια μεταξὺ τῶν.

Ὅσο γιὰ τὸ νόημα τῶν λειτουργικῶν αὐτῶν πράξεων, μὲ τὶς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἀποχαιρετᾷ στὸν τάφο, παραθέτομεν τὸν ἄριστο ὑπομνηματισμὸ τῶν ἀπὸ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης: «Καὶ παρατίθεμεν τῷ τάφῳ τὸ λείψανον καὶ τῇ γῆ παραδιδόαμεν διὰ τῶν εὐχῶν, πληροῦντες τὸ θεῖον πρόσταγμα, τὸ «Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση». Καὶ τὴν ἀνάστασιν δὲ κηρύττομεν, σφραγίζοντες τὸ λείψανον διὰ τοῦ σταυροῦ· ἢ ἔλαιον αὐτῷ ἐκχέοντες σταυροειδῶς ἐκ τῆς φωταγωγοῦ ἢ σκεύει τινὶ τὴν γῆν ἐπιβάλλοντες· ὅτι εἰ καὶ θνητοὶ γεγενῆμεθα, ἀλλ' ὅμως ἀναστήσομεθα διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθέντος τε καὶ ἀποθανόντος σαρκὶ καὶ ἀναστάντος καὶ τὴν ἀνάστασιν ἡμῖν χορηγήσαντος. Καὶ ὅτι οὗτος ὁ θαπτόμενος ἀναστήσεται, ὡς καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔξανέστη. Διὸ καὶ μετὰ τὸ τεθῆναι τῷ τάφῳ, ἔλαιον ἐπάνω αὐτοῦ σταυροειδῶς ἐκχέεται, ὡς παραδεδόκασιν οἱ ἀπόστολοι καὶ Διονύσιος τοῦτο γράφει· μᾶλλον δὲ καὶ ἐν τῷ ἐνταφιάζεσθαι, ἀλείφεσθαι τὸν νεκρὸν χρῆ. Ὡς γὰρ ἐν τῷ βαπτίσματι ὕδωρ καὶ ἔλαιον ἐστίν, εἰς τύπον ἐκείνων τοῖς πιστοῖς

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ποὺ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας καὶ Φωστῆρας τῆς Τρισηλίου Θεότητος, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 329 εἰς ἕνα μικρὸν χωρίον τῆς Καππαδοκίας, τὴν Ἀριανζόν, ἢ ὁποία ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Ναζιανζοῦ. Ὁ πατὴρ του ἔκαλεῖτο ἐπίσης Γρηγόριος καὶ ἦτο πλούσιος καὶ ἀπὸ εὐγενῆ τάξιν, εἶχε δὲ ὑψηλὸν πολιτικὸν ἀξίωμα. Δὲν ἦτο ὁμῶς χριστιανός, ἀλλὰ ἐπρέσβευε τὴν θρησκείαν τῶν λεγομένων Ὑψισταρίων, ἢ ὁποία ἦτο κρᾶμα Ἰουδαϊκῆς πίστεως καὶ Ἑλληνικῶν πλανῶν. Ἐλέγοντο δὲ Ὑψιστάριοι, διότι ἐπίστευον εἰς ἕνα Ὑψιστον Θεὸν καὶ ὄχι εἰς πολλοὺς. Ἡ μήτηρ ὁμῶς τοῦ Ἁγίου, ἢ πάνσεμνος Νόννα, ἦτο χριστιανὴ καὶ προήρχετο ἀπὸ παλαιὰν χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Ἡ εὐσεβὴς Νόννα, τὴν ὁποίαν ἀργότερον ἡ Ἐκκλησία κατέταξε μετὰ τῶν Ἁγίων, παρεκάλει νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν Κύριον διὰ δύο τινά. Πρῶτον νὰ φωτίσῃ τὸν σύζυγόν της καὶ νὰ τὸν φέρῃ ἀπὸ τὸ σκοτὸς τῆς πλάνης εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, δεῦτερον δὲ νὰ τῆς δώσῃ τέκνον, διότι ἦτο στεῖρα.

Ὁ Κύριος, λοιπόν, εἰσήκουσε τὰς ἀπαύστους δεήσεις της καὶ τῆς ἐ χάρισε τρία τέκνα, τὸν Γρηγόριον, τὴν Γοργονίαν ἢ Γοργόνιον καὶ τὸν Καισάριον. Ἀπὸ αὐτὸ δὲ τὸ θαυμαστὸν γεγονός ὁ ἀνὴρ της, ποὺ ἦτο ψυχὴ καλοπροαίρετος, εἰλκυσθὴ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν καὶ ἐβαπτίσθη, εἰς ἡλικίαν εὐρισκόμενος τότε πεντήκοντα ἐτῶν. Ἄλλ' ἦτο τόσος ὁ ζῆλός του, ὥστε ἀπηρνήθη ὅλας τὰς κοσμικὰς βλέψεις καὶ ἐπάτησεν εἰς τὴν στενὴν ὁδὸν τῆς χριστιανικῆς τελειότητος. Διὰ τοῦτο, ὀλίγον κατόπιν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, κληρὸς καὶ λαὸς ἐξέλεξαν τὸν Γρηγόριον ὡς διάδοχόν του. Ἐποίμανε δὲ οὗτος τὴν ἐπισκοπὴν αὐτὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτη, ἐν ἄκρῃ ὁσιότητι βίου καὶ πολλῷ φόβῳ Θεοῦ.

βιώσασι καὶ εὐσεβῶς ταῦτα ἐπάγεσθαι χρή... Τὸ γὰρ ἔλαιον τῶν ἀγωνίων ἐστὶ σημαντικόν. Καὶ ὅτι ὁ κοιμηθεὶς, καλῶς καὶ εὐσεβῶς ἀγωνισάμενος, τετλειώται καὶ τοῦ θεοῦ ἐλέους ἀξιοθήσεται καὶ τῆς λαμπρᾶς ἰλαρότητος τοῦ θεοῦ φωτὸς» (Διάλογος..., κεφ. 368).

Ὁ υἱὸς τοῦ Γρηγόριος ἀνεπύχθη οὕτω μέσα εἰς περιβάλλον ὅπου ἐπερίσσειεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ μικρᾶς δὲ ἡλικίας ἐφάνη ὅτι ὁ Χριστὸς τὸν προώριζε διὰ τὸν βίον τὸν ἄμωμον καὶ ὑψηπετῆ, πού καὶ ἐπραγματοποίησεν. Ὁ ἴδιος ἀφηγεῖται ὅτι, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μικρὸς παῖς, εἶδεν ἐν ὄραματι δύο παρθένους οὐρανόθεν κάλλους, πού τοῦ παρουσιάσθησαν καὶ τοῦ εἶπεν:

—Εἴμεθα ἡ Ἀγνεία καὶ ἡ Ἐγκράτεια καὶ ἤλθομεν ἀπὸ τὸν παράδεισον νὰ σὲ καλέσωμεν νὰ μᾶς δώσης τὴν καρδίαν σου. Ἡμεῖς θὰ σὲ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀθανάτου Τριάδος.

Κατόπιν τὸν ἐνηγκαλίσθησαν καὶ ἐγιναν ἄφαντοι, ὁ δὲ Γρηγόριος ἀπέμεινεν ὡσὰν συνεπαρμένος ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὑπερκόσμιον ὄραμα. Πράγματι δὲ ἐξέλεξε μὲ ὄλην τὴν ζέσιν τῆς νεανικῆς τοῦ φύσεως τὸν δρόμον τῆς ἀγνότητος πού, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, δὲν ἤμποροῦν ὅλοι νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ἀλλὰ μόνον οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῆ τὸ χάρισμα τοῦτο ἀπὸ τὴν Θεῖαν Ἀγάπην.

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἔρωτα τῆς παρθενίας, ὁ Γρηγόριος ἔτρεφε καὶ μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ του δὲν ἠμέλησε τῆς παιδείας του, ἀλλὰ τοῦ ἔδωκεν ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ μορφωθῆ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρηκολούθησε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν Ναζιανζόν, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ὅπου ἦσαν λαμπραὶ ρητορικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ σχολαί. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη τὸ πρῶτον καὶ μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτο σχεδὸν συνομήλικος. Ἀπὸ τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ὁ Γρηγόριος ἐπῆγεν ἔπειτα εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, ὅπου συνέχισε τὰς σπουδὰς του, ἀκολουθῶν δὲ μετέβη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν διὰ νὰ τὰς συμπληρώσῃ. Ἀλλὰ μὲ τὴν πολλὴν ἀπληστίαν πού εἶχε πρὸς ἀνωτέραν μόρφωσιν, δὲν ἐθεώρησεν ἀρκετὰς τὰς σπουδὰς αὐτὰς καὶ ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, πού ἀκόμη καὶ τότε ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι τὸ σπουδαιότερον πνευματικὸν κέντρον τῆς οἰκουμένης, ἡ φωτοδότειρα πόλις τῆς ὑψηλίου. Ἐπέβη, λοιπόν, εἰς ἓνα αἰγινήτικον πλοῖον καὶ ἐν μέσῳ χειμῶνος σφοδρῶ ἐπλευσε, μὲ κίνδυνον νὰ πνιγῆ, εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι συνήντησε σφοδρὰν τρικυμίαν μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Ρόδου. Ἐσπούδασε, λοιπόν, ἐπὶ 5 ἕως 6 ἔτη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐδίδασκον κορυφαῖοι τῆς τότε ἐποχῆς σοφοί, ὡς ὁ Ἰμέριος καὶ ὁ Προαιρέσιος.

Εἰς τὸ ἰσοστέφες ἄστῳ ἤλθε μετ' ὀλίγον νὰ σπουδάσῃ καὶ ὁ Βασίλειος, συνεδέθησαν δὲ τότε οἱ δύο μέλλοντες Ἅγιοι μὲ ἀδελφικὴν φιλίαν καὶ ὁμοῦ μετελάμβανον ἀπὸ τὰνάματα τῆς

Ἑλληνικῆς σοφίας, ὄντες μία ψυχὴ εἰς δύο σώματα. Ἦσαν δὲ τόσον ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν μάθησιν καὶ προσηλωμένοι εἰς τὴν εὐσέβειαν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πλεῖστον τῶν λοιπῶν σπουδαστῶν, ὥστε καθὼς ἀφηγεῖται ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν Ἐπιτάφιον ποῦ ἔγραψεν ἀργότερον διὰ τὸν φίλον του Βασίλειον, ὅταν οὗτος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, «δὲν ἐγνωρίζομεν ἄλλους δρόμους, παρὰ τοὺς δύο ἐκείνους ποῦ μᾶς ὠδήγουν ἀπὸ τὴν οἰκίαν μας εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν σχολήν».

Ὁ Γρηγόριος διακατείχτο ἀπὸ τὸν πόθον νὰ βαπτισθῆ τὸ γρηγορώτερον (εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, ὡς γνωστόν, δὲν εἶχε θεσπισθῆ ἀκόμη ὁ νηπιοβαπτισμός), ἀλλὰ εἶναι ἄγνωστον ἂν ἐβαπτίσθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸν Πόντον.

Ἡ ἐπίδοσις, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν εἰς τὰς σπουδὰς του, ἦτο τοσαύτη, ὥστε εἰς τὴν σχολὴν τοῦ προσεφέρθη καθηγητικὴ ἔδρα καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ μείνῃ διὰ παντὸς ἐκεῖ.* Ἀλλ' οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ παρατείνῃ τὴν παραμονὴν του, διότι ἠγάπα τὸν τόπον του καὶ εἰς ἡλικίαν περίπου τριάκοντα ἐτῶν ἔφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀφοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἦτο ὁ ἀδελφός του Καισάριος ἀσκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ναζιανζὸν μαζὶ μὲ αὐτόν.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν Πόντον, ὁ Γρηγόριος ἔλαβεν ἐπιστολὰς ἀπὸ τὸν φίλον του Βασίλειον, ὁ ὁποῖος ἐμόναζε παρὰ τὸν Ἴριν ποταμόν, πλησίον εἰς ἓνα πατρικὸν του ἀγρόκτημα. Εἰς τὰς ἐπιστολὰς αὐτὰς ὁ Βασίλειος περιέγραφεν εἰς τὸν Γρηγόριον τὸ παραδείσιον ἐκεῖνο τοπίον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ ἐφησύχαζε μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἐγκοσμίων, καὶ τὸν ἔκαλοῦσε νὰ συμμερισθῆ μαζὶ του τὰς ἀγίας ἀπολαύσεις τῆς ἀσκήσεως. Ὁ Γρηγόριος, ποῦ ἔκαίετο ἀπὸ τὸν πόθον τῆς τελείας ἐν Χριστῷ ζωῆς, δὲν ἐχρειάσθη πολλὰς παρακλήσεις διὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἐγκόσμια καὶ νὰ μεταβῆ πλησίον τοῦ φίλου του. Οὕτω διῆλθον οἱ δύο φίλοι ἓνα χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν ἐρημίαν, διάγοντες βίον ἰσάγγελον, μερικὰς ἀπὸ τὰς λεπτομερείας τοῦ ὁποίου ἀναφέρει ὁ θεῖος Γρηγόριος εἰς τινὰ ἐπιστολήν του. Οὕτω γράφει: «Τίς δώσει τὰς ψαλμαδίας ἐκείνας καὶ τὰς ἀγρυπνίας καὶ τὰς δι' εὐχῆς πρὸς Θεὸν ἐνδημίας καὶ τὴν οἶνονε ἄλλον ζῶην καὶ ἀσώματον; Τίς ἄμιλλαν ἀρετῆς καὶ παρὰ-

* Ὁ Γρηγόριος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλείου, τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ἀκολουσῆσῃ. Ἀλλὰ οἱ συσπουδασταὶ του τὸν ἐπρόφθασαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς καὶ διὰ τῆς βίας τὸν ἔφεραν ὀπίσω εἰς τὰς Ἀθήνας.

θιξιν, ἦν ὄροις γραπτοῖς καὶ κανόσιν ἠσφαλισάμεθα; Τίς Θεῶν λογίων φιλοπονίαν; Ἡ, ἵνα τὰ μικρότερα λέγω καὶ εὐτελέστερα, τίς ἐφημερίας καὶ αὐτουργίας, τίς ξυληγίας καὶ λατομίας, τίς δὲ φυτείας καὶ ὀχετηγίας;». Διῆγον δηλαδὴ τὰς ἡμέρας των οἱ δύο μακάριοι καὶ ἰσάδελφοι μὲ ψαλμωδίας καὶ ἀγγυπνίας καὶ προσευχάς τόσον κατανυκτικάς, ὥστε ἠσθάνοντο ὅτι ἀπεσπῶντο πρὸς τὸν Θεόν, ἐν ἐνί δὲ λόγῳ ἢ ἄσκησις τοὺς ἔκαμνε σχεδὸν ἀσωμάτους. Ὁ εἷς δὲ μὲ τὸν ἄλλον εἶχον ἄμιλλαν καὶ ἀλληλοπροτροπὴν ποῖος νὰ προχωρῇ περισσότερον εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἐδῶ δὲ οἱ δύο φίλοι κατέστρωσαν τὰς πρώτας βάσεις γραπτῶς τοῦ μοναστικοῦ βίου, τὰς ὁποίας συστηματικῶς ἀργότερον ἐξέθεσαν ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸ διαβόητον σύγγραμμά του «Ὁροι κατὰ πλάτος» καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔκτοτε κατὰ κύριον λόγον εἶναι προσηρμοσμένη ἡ κοινοβιακὴ πολιτεία εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν. Ἐπίσης ὁμοῦ ἐμελέτων τὰς Γραφάς καὶ ἐνετρύφων εἰς τὰ συγγράμματα ἰδίως τοῦ χαλκεντέρου καὶ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλου Ὁριγένους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνέθεσαν καὶ μίαν ἐκλογὴν, ὀνομάσαντες αὐτὴν «Φιλοκαλίαν». Ἀλλὰ καὶ εἰς χειρωνακτικὰ ἔργα ἐπεδίδοντο διὰ νὰ ταλαιπωροῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ σῶμα καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιουσίαν τροφήν. Ἦτοι, ἔκοπτον ξύλα, ἐλατόμουν πέτρας, ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν καὶ ἤνοιγον αὐλάκας ποτιστικάς.

Ἄλλ' ἡ ὠραία καὶ ὑψηλοτάτη αὐτὴ περίοδος ἔληξε κάποτε διὰ τὸν Γρηγόριον, διότι ὁ γέρον ἐπίσκοπος πατὴρ του δὲν εἶχε πλέον δυνάμεις διὰ νὰ ἐπιτελῇ τὸ βαρῦτατον καὶ πολυμέριμον ποιμαντικὸν ἔργον του καὶ τὸν ἐκάλεσεν ὡς βοηθόν. Οὕτω ἀπεχωρίσθη μὲ πολλὴν λύπην ἀπὸ τὸν Βασίλειον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζιανζόν, ὅπου ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ πατρός του, ἐκεῖ δὲ οὗτος πιεζόμενος ἀπὸ τὸν λαὸν ἐχειροτόνησε τὸν Γρηγόριον ἱερέα, παρ' ὄλον πού ὁ Ἅγιος ἀντεστάθη, διότι ὁ μακάριος δὲν θεώρει τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον. Τὸ βάρος τῆς ἱερωσύνης, τὸ ὁποῖον ἐπωμίσθη ὁ Γρηγόριος διὰ τῆς βίας καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του, τὸ ἠσθάνθη τόσον πολὺ, ὥστε μὴ τολμῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Θεὸν ὡς ἱερεὺς, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ναζιανζόν καὶ ἐπῆγε πάλιν πλησίον εἰς τὸν φίλον του Βασίλειον. Ἄλλ' ὁ πατὴρ του δι' ἐπιστολῶν τὸν ἰκέτευσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ οὕτω ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ναζιανζόν μετ' ὀλίγον, μὴ θέλων νὰ παρακούσῃ τὸν γέροντα καὶ ἐπίσκοπον πατέρα του.

Τότε ὁ Γρηγόριος ἐξεφώνησε τὸν χαριέστατον λόγον του πού ἔχει τίτλον «Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἕνεκεν καὶ αὐθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν, μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτερίου χειρο-

τονίαν, ἐν ᾧ τί τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα», ἦτοι «Ἀπολογία κατόπιν τῆς φυγῆς εἰς τὸν Πόντον καὶ τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Ναζιανζόν, μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς πρεσβύτερον, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπολογίαν ἐκτίθεται τι εἶναι τὸ λειτούργημα τῆς ἱερωσύνης». Ὁ λόγος αὐτὸς μᾶς παρουσιάζει μὲ ἐξαισίας φράσεις τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀξίου ἱερέως. Ἐδῶ ὁ Γρηγόριος μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει καὶ τί προσόντα πρέπει νὰ ἔχη ἐκεῖνος, ποῦ καλεῖται διὰ τὴν ἱερωσύνην καὶ γράφει τὰ ἐξῆς ὠραιότατα: «Ἐσχύνθην ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσοι μηδὲν τῶν πολλῶν ὄντες βελτίους, μέγα μὲν οὖν, εἰ καὶ μὴ πολλῶ χεῖρους, ἀνίπτοις χερσίν, ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ψυχαῖς τοῖς ἀγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσι καὶ πρὶν ἄξιον γενέσθαι προσιέναι τοῖς ἱεροῖς, μεταποιοῦνται τοῦ βήματος, θλίβονται τε καὶ ὠθοῦνται περὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῆς τύπον, ἀλλ' ἀφορμὴν βίου τὴν τάξιν ταύτην εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ λειτουργίαν ὑπεύθυνον, ἀλλ' ἀρχὴν ἀνεξέταστον... Καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθάροι. Σοφισθῆναι καὶ οὕτω σοφῆσαι. Γενέσθαι φῶς καὶ φωτίσαι. Ἐγγίσει Θεὸν καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους. Ἀγιασθῆναι καὶ ἀγιάσαι. Χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλευσαί μετὰ συνέσεως». Δηλαδή: «Εἶναι φοβερὸν τὸ ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὁποῖοι ἐνῶ δὲν εἶναι καλύτεροὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἴσως καὶ χειρότεροι, ἐν τούτοις τολμοῦν μὲ ἀνίπτα χεῖρια καὶ ψυχὴν ἀμύητον νὰ προσέλθουν εἰς τὴν ἱερωσύνην, τὴν ὁποίαν θεωροῦν ὄχι τόσον ὑπόδειγμα ἀρετῆς ὅσον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα. Ἐκεῖνος ποῦ πρόκειται νὰ γίνῃ ἱερεὺς, πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς πρῶτα καθαρὸς, διὰ νὰ καθαρῖσιν τοὺς ἄλλους. Πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς πρῶτα σοφὸς κατὰ Θεόν, διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους. Πρέπει νὰ ἔχη γίνῃ αὐτὸς πρῶτα φῶς, διὰ νὰ φωτίσῃ. Πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἴδιος πρῶτα ἐγγίσει τὸν Θεόν, διὰ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. Πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ἅγιος, διὰ νὰ ἀγιάσῃ καὶ τοὺς ἄλλους».

Ὁ Γρηγόριος ἐβοήθησε πράγματι τὸν ἐπίσκοπον πατέρα του κατὰ πάντα, τὸν ἔσωσε δὲ καὶ ἀπὸ μίαν παγίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκμεταλλεζόμενοι τὴν ἀπλότητά του ἐπεδίωξαν νὰ τὸν παρασύρουν οἱ αἰρετικοί. Εἶχεν ὑπογράψει δηλαδή ἓνα νόθον σύμβολον τῆς πίστεως, ἀλλ' ὁ υἱὸς του Γρηγόριος τοῦ ἐφάνερωσε τὸ σφάλμα του καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπογράψῃ μίαν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν πίστεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέπτυσεν τὴν πλάνην.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ αὐτοκράτῃρ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἀπεδύθη εἰς τὴν ματαιίαν προσπάθειαν νὰ ἀποκατα-

στήση τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τῶν εἰδώλων καὶ νὰ παραμερίσῃ τὸν χριστιανισμόν. Ὁ Ἰουλιανὸς ἦτο γνωστὸς τοῦ Γρηγορίου, διότι εἶχαν σπουδάσει μαζὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη εἰς μίαν μάχην κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ Γρηγόριος ἔγραψε τοὺς στηλιτευτικοὺς λόγους του κατὰ τοῦ ἀποστάτου βασιλέως, μὲ τοὺς ὁποίους ἐστεφάνωσε μεγαλοπρεπῶς τοὺς ἀγῶνας πού ἔκαμε κατὰ τῆς μιαρᾶς προσπαθείας τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἐπίσης, κατὰ τὸ διάστημα πού ἦτο ἱερεὺς εἰς τὴν Ναζιανζόν, ἐκήρυττε πυκνότερα τὸν θεῖον λόγον πρὸς ἐποικοδομὴν τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος καὶ καθοδήγησίν του εἰς τὰς τρίβους τῆς Χάριτος, σώζονται δὲ ἀρκεταὶ τοιαῦται ὁμιλίαι, ἔνθα θαυμάζομεν τὴν ἐν Πνεύματι καταπληκτικὴν του εὐφράδειαν.

Τέλος ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνῃ εἰς τὸ μεταξὺ ἐπίσκοπος Καισαρείας, ἐχειροτόνησε τὸν Γρηγόριον ἐπίσκοπον Σασίμων, μιᾶς ἀσήμου πολίχνης, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Γρηγόριος ἔγραψεν ὅτι ἦτο «σταθμὸς τις ἐν μέσῃ λεωφόρῳ τῶν Καππαδοκῶν... ἀνυδρὸς... δεινῶς ἀπευκτὸν καὶ στενὸν κωμῦδριον», ἦτοι «ἐνα μικρὸν χωρίον, ἀπὸ τὸ ποῖον διήρχετο ἡ δημοσία ὁδός, πολὺ στενόχωρον, χωρὶς νερὸ καὶ κάθε ἄλλο παρά τόπος διὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἤρχετο κανεὶς νὰ κατοικήῃ». Ἄλλ' ὡς ἔγραφεν ὁ μέγας Βασίλειος εἰς μίαν ἐπιστολὴν του, «τῷ ἀδελφῷ Γρηγορίῳ κἀγὼ ἐβουλόμην Ἐκκλησίαν τῇ αὐτοῦ φύσει σύμμετρον· αὕτη ἦν πᾶσα εἰς ἐν συνταχθεῖσα καὶ ὑφ' ἡλίῳ, ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἔστο ἐπίσκοπος μὴ ἐκ τοῦ τόπου σεμνυνόμενος, ἀλλὰ τὸν τόπον σεμνύνων ἀφ' ἑαυτοῦ· ὄντως γὰρ μεγάλου ἐστὶν οὐ τοῖς μεγάλοις μόνον ἀρκεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖν ἑαυτοῦ δυνάμει», ἦτοι «ἤθελα καὶ ἐγὼ τὸν ἀδελφόν μου Γρηγόριον νὰ τὸν τοποθετήσω ἐπίσκοπον εἰς Ἐκκλησίαν ἀνάλογον μὲ τὸ ἀνάστημά του, τοιαύτη δὲ ἐπισκοπὴ ἀξία διὰ τὸν ἄνδρα θὰ ἦτο ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη. Ἄλλ' ἐπειδὴ θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ τοῦτο, ὡς εἶναι ὁ Γρηγόριος ἐπίσκοπος πού δὲν θὰ λαμβάνῃ τὴν αἴγλην ἀπὸ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπισκοπῇ, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ δοξάζῃ ὁ ἴδιος μὲ τὴν παρουσίαν του αὐτὸν τὸν τόπον. Διότι οἱ πράγματι μεγάλοι ἄνδρες δὲν ἱκανοποιοῦνται μόνον εἰς τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ τὰ κάμνουν μεγάλα μὲ τὴν ἰδικὴν των προσωπικὴν δύναμιν».

Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος, πού ἦτο τρυφερὰ καὶ εὐαίσθητος φύσις, δὲν μετέβη κἀν εἰς τὴν ἔδραν του, ἐπρωτίμησε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ τραπῇ πρὸς τὴν ἐρημικὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἠγάπα ὅσον τίποτε ἄλλο.

Και πάλιν ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐρημικὴν πολιτείαν συντόμως, διότι καὶ τώρα ὁ ὑπέργηρος πατήρ του τὸν ἐκάλεσε πλησίον του.

Μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός του, ὁ Γρηγόριος, ἐλεύθερος πλέον ὀριστικῶς ἐπῆγεν εἰς τὴν πόλιν Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας, ὅπου ἠσκήτευσεν ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τὴν ἐκεῖ εὐρισκομένην μονὴν τῆς Ἁγίας Θεέκλης.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐμαίνετο ἀνὰ τὴν χριστιανικὴν οἰκουμένην ἡ καταγιγῆς τοῦ ἀρειανισμοῦ, τῆς φοβερᾶς αὐτῆς αἰρέσεως, ἡ ὁποία τόσον ἐβασάνισε τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν. Ὁ ἀρειανισμὸς ἐστηρίζετο εἰς τὰς κακοδόξους διδασκαλίας ἐνὸς ἱερέως ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καλουμένου Ἀρείου, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεὸς ἀναρχος, ἀλλὰ κτίσμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν Ἀ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία συνήλθε τὸ ἔτος 325 εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἐπὶ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἀλλὰ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὁ ἀρειανισμὸς ἐξηπλώθη πάλιν καὶ παρέσυρεν ὄχι μόνον ἀπειραρίθμους πιστοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα Οὐάλεντα, ὁ ὁποῖος δεινῶς ἐδίωξε τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Ὅτον ἀπέθανεν ὁ Οὐάλης, ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων τὰ ὄμματα ἐστράφησαν πρὸς τὸν Γρηγόριον, ὁ ὁποῖος εἰς μάτην ἐκρύπτετο. Τὸν ἐκάλεσαν, λοιπόν, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἀναλάβῃ ἐκεῖ τὸ ἔργον τῆς διαφωτίσεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς πλάνης. Βασιλεὺς τότε ἔγινεν ὁ Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος ἦτο Ὁρθόδοξος καὶ μὲ τὴν ἐπιμονὴν του ἦλθεν ὁ Γρηγόριος εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐκεῖ δὲ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τοῦ μικροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως ἐξεφώνησε τοὺς θεσπεσίους τοὺς λόγους, διὰ τῶν ὁποίων ἐδίδαξε τὴν θεῖαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, κεραυνοβολῶν τοὺς ἀρειανούς. Ἀπὸ τοὺς λόγους δὲ τούτους ἐπωνομάσθη καὶ Θεολόγος.

Ἡ ἐπιτυχία ὅμως, πού ἐσημείωσεν ἡ διδασκαλία του, ἐπέσυρε τὴν μῆνιν τῶν ἀρειανῶν καὶ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖοι ἔδρασαν καταχθονίως καὶ κατασυκοφαντήσαντες εἰς μέγα μέρος τοῦ λαοῦ τὸν Γρηγόριον, ἐπέδραμαν ἐναντίον του μὲ λίθος καὶ ξύλα καὶ ἀφοῦ τὸν συνέλαβον τὸν προσήγαγον ἐνώπιον τοῦ ὑπάτου, κατηγοροῦντες οἱ ἀλιτήριοι αὐτὸν ὡς αἴτιον ταραχῶν καὶ στάσεων.

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπέσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α΄. — **Ἐπίκαιρα**. — **Σάββα Ἀγουρίδου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ νόημα τῆς Ἀναστάσεως. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τῆς γῆς. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Ὁ πόθος τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. — **Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου**, Ἐχειροτονήθησαν καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ ἱερέως. — **Μητροπολίτου πρ. Κυθήρων Μελετίου**, Πρὸς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα — Πῶς πρέπει νὰ ἀναγινώσκη τὴν Ἀγίαν Γραφήν. — **Τὸ μνημόσυνον τῶν σφαγιασθέντων Κληρικῶν**. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαίδου**, Γνωριμία μὲ τὸν Ὀρθόδοξο Μοναχισμό. — **Αἰδес. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά — Αἱ ποιμαντικαὶ δυνατότητες τῶν Ἐνοριακῶν Κέντρων Νεότητος. — **Δημητρίου Ἐμ. Πέππα**, Οἱ κίνδυνοι τῆς τεχνολογίας διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον. — **Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον 4.473 Ἱερέων ἐκ 39 Ἰ. Μητροπόλεων κατὰ τὸ ἔτος 1970**. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὀδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).